

**СТРАТЕГИЈА
РАЗВОЈА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ
ЗА ОПШТИНУ ЖАБАРИ
2013 – 2020**

Садржај:

УВОД	3
1. ВИЗИЈА	5
2. МИСИЈА	5
3. ПРИНЦИПИ И ВРЕДНОСТИ	6
4. КОНТЕКСТ ОПШТИНЕ ЖАБАРИ	7
4.1. Историјат	7
4.2. Географски подаци	7
4.3. Демографски подаци	8
4.4. Привреда	15
5. АНАЛИЗА АКТЕРА КЉУЧНИХ ЗА УСПЕХ СТРАТЕГИЈЕ	17
5.1. Кључни организациони актери – по секторима	17
5.2. Скупштина општине Жабари	18
5.3. Центар за социјални рад	24
5.4. Образовне институције	30
5.5. Здравство	38
5.6. Национална служба за запошљавање	41
5.7. Цивилно друштво	43
6. НОРМАТИВНИ ОКВИР	48
7. СВОТ АНАЛИЗА	54
8. СТРАТЕШКА СВРХА И ЦИЉЕВИ	55
9. ПРИОРИТЕТИ	57
9.1. Деца и млади	57
9.2. Особе са инвалидитетом и стара лица	67
ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА	74
МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА	75

УВОД

Стратегија развоја социјалне заштите Општине Жабари 2013 – 2020 рађена је током пет месеци, од фебруара до јуна 2013 године. Будући да се ослања на пређашњи секторски план, у Стратегији развоја социјалне заштите Општине Жабари за период 2008 – 2012 године пошло се од анализе остварења у протеклом периоду и утврђивања начина да се даљи развој базира како на потребама социјално угрожених група грађана, тако и на доступним и достижним ресурсима.

Када је реч о протеклом периоду, важно је констатовати да је од тренутка усвајања претходне стратегије до данашњег дана Општина Жабари постигла врло добре резултате у остваривању зацртаних циљева, посебно у погледу главних задатака који су зависили од делатности локалних актера. Већ 2008. године, уз подршку тадашњег УНДП фонда и уз финансирање саме локалне самоуправе (обезбедила је највеће суфинансирање у односу на све општине у Србији које су учествовале у том програму), по први пут на подручју општине покренуто је пружање социјалних услуга у заједници. Тада је и адаптирана стара школска зграда, и стављена у функцију као објекат у коме су смештени Центар за социјални рад (ЦСР) Жабари и Центар за локалне услуге. Од 2008. године до данас, практично у континуитету, пружа се услуга „помоћ у кући“ намењена старима и особама са инвалидитетом. Од 2011. године као трајни сервис успостављена је услуга помоћ у кући за децу са сметњама у развоју и њихове породице. Обављена је и изузетна истраживачка делатност, по свему судећи једна од најопсежнијих у Србији: детаљно су обрађене потребе и могућности деце са сметњама у развоју и њихових породица, као и старих који живе сами и у сиромаштву. Активизам првенствено ЦСР Жабари и Општине, обезбедио је током свих претходних година и стопостотну успешност на свим конкурсима на којима је локална самоуправа имала право да учествује код ресорног министарства за социјалну заштиту, као и успехе код ЕУ и других донатора, чиме је олакшан притисак на потраживања из општинског буџета намењена социјалним услугама. Општина Жабари, као наручилац и финансијер социјалних услуга, од почетка је успоставила добру праксу пуног надзора над пружањем социјалних услуга, и то како са аспекта финансија тако и кроз непосредни теренски обилазак корисника и вредновање пружених услуга, чиме је обезбеђена не само значајна транспарентност већ и висока заштита интереса корисника социјалних услуга.

Иако реалистична, и на најбољим сазнањима заснована, претходна стратегија није остварена у сваком погледу. То се првенствено односи на аспекте оснаживања међусекторске сарадње и сарадње са актерима из других општина. Ипак, главна одговорност за ово незадовољавајуће чињенично стање лежи на републичким органима који су кроз законе, уредбе, правилнике, програме и фондове, недовољно уредили, омогућили, охрабрили и усмеравали сарадњу међу разним секторима (социјална заштита, образовање, здравство...). Као посебно важан догађај вреди поменути Закон о социјалној заштити, донет 2011. године, који

је уредио односе у социјалној заштити. Општина Жабари, делујући одговорно, била је међу првим локалним самоуправама које су припремиле и донеле сопствену Одлуку о социјалној заштити којом у домену своје надлежности уређују питања у овој области. Када је реч о самим социјалним услугама, динамика њиховог дефинисања и регулисања на националном нивоу континуирано је била обележена одлагањима у доношењу кључних одлука. Тако су тек 22. маја 2013. године усвојени правилници којима се дефинишу социјалне услуге у заједници и начин њиховог пружања, затим питање лиценцирања стручних радника као и лиценцирање организација које пружају социјалне услуге. Ове новине, иако извесно представљају дуго очекиване и најављиване позитивне помаке, свакако ће суочити целокупни систем социјалне заштите, све актере почев од националних па до локалних, са стручним и организационим изазовима за које ће бити потребно време и много пажње и напора да би се успешно решили.

Општи тренд повећања сиромаштва проузрокован светском економском кризом није заобишао ни становништво општине Жабари. На жалост, локална самоуправа са ограниченим надлежностима и ресурсима не може много учинити на санирању погоршане опште материјалне ситуације грађана, а последично ни на превенирању и сузбијању негативних појава у домену појединачних и породичних односа. Ипак, важно је увидети да се број корисника социјалне заштите евидентиран код ЦСР Жабари више него дупло увећао у односу на преткризни период (нпр. у односу на 2004, 2005, 2006. годину); затим, да је број сиромашних који су остварили права на финансијску помоћ, оно што се некад називало „материјално обезбеђење породице“ (МОП), а данас новчана социјална помоћ (НСП) – од 2008. године до краја 2012. године порастао седам пута. Овај дубоко негативни тренд у потпуности сведочи о опсегу и дубини социјалних проблема са којима се грађани суочавају и истовремено поставља најтеже задатке пред све актере у локалној заједници.

Међутим, истинско сагледавање проблема је уједно и прави начин и први корак да се они реше или макар ублаже. Управо полазећи од ове ванвременске истине, Општина Жабари је са пуном посвећеношћу у претходне четири године радила на успостављању социјалних услуга, првенствено услуге помоћ у кући. Тиме се увек постизао двоструки циљ: запошљавање једног броја геронто домаћица-неговатељица, чиме се њиховим породицама обезбеђивао преко потребан доходак, као и обезбеђење подршке лицима и породицима које услед физичких или психичких ограничења нису у могућности да се самостално о себи старају. Свакако да су ова питања остала као важан задатак и за наредни период.

Председник општине Жабари

Миодраг Филиповић

1. ВИЗИЈА

Еколошки очувана и развијена на здравим технологијама и пружању услуга, општина Жабари је заједница у којој млади радо уче и раде, а за особе са инвалидитетом и старе обезбеђене су социјалне услуге.

2. МИСИЈА

Општина Жабари, радом свих социјалних снага из заједнице, у партнерству са социјалним актерима у региону, уз поштовање међусобних интереса, остварује права грађана на социјалне услуге и садржаје и спроведећи ову стратегију доприноси свеобухватном развоју читаве заједнице.

3. ПРИНЦИПИ И ВРЕДНОСТИ

Принципи који су усвојени у писању плана развоја социјалне заштите јесу:

- партнерство и остваривање како унутарсекторске, тако и међусекторске сарадње;
- остваривање права и могућности да корисник бира врсту услуге и пружаоца услуге коју ће да користи;
- једнак приступ свим информацијама од значаја за самог корисника – корисници морају бити боље обавештени како би добили квалитетнију услугу;
- осмишљавање активности искључиво у складу са потребама корисника, као и њихово укључивање у осмишљавање активности;
- једнакост мушкараца и жена као промовисање и уграђивање политике родне равноправности;
- друштвена солидарност – заједница је спремна да преузима бригу о онима који не могу да испуне своје социјалне потребе;
- за све кориснике се мора поштовати принцип једнакости.

Вредности које стратегија социјалне заштите заступа јесу:

- квалитетни сервиси социјалне заштите који су прилагођени специфичним потребама наше локалне заједнице;
- независност и индивидуалност (посебност) сваког човека. Омогућавање пружања оне врсте социјалне помоћи која ће омогућити кориснику да остане у свом дому и да има пуну независност;
- једнаке могућности приступа социјалној заштити, што подразумева да сви имају једнак приступ и једнак третман без било каквих облика дискриминације;
- људско достојанство подразумева да сви људи имају право на достојанствен третман без обзира на верске, културне и друге разлике.
- транспарентност у пружању социјалне заштите значи да свака особа има право на приступ информацијама, а чланови друштва морају бити охрабривани и подржавани да узму учешће у процесу планирања;
- слобода избора корисника као базична претпоставка која је повезана са постојањем разноврсних услуга;
- поверљивост информације подразумева да се информације чувају као поверљиве и да се без сагласности корисника не могу употребљавати.

4. КОНТЕКСТ ОПШТИНЕ ЖАБАРИ

4.1. Историјат

На основу археолошких налаза претпоставља се да се на месту данашњег Жабара налазило римско насеље Жовиспаг. Овај крај је почетком средњег века био под аварском влашћу, све до њихове пропасти, када су пали под бугарску власт у време када су Бугари почетком IX века започели ширење према западу. Од почетка XIII века Бугари и Угарска се боре за учвршћивање власти на овим просторима. Међутим, 1291. године овај крај улази у састав Српске средњовековне државе све до 1459. године када Турци освајају ове крајеве. Након добијања аутономије од стране Турака, 1839. године Жабари добијају статус општине, а 1882. године добијају статус варошице. У Првом светском рату Жабари су били под окупацијом Бугарске, у Другом светском рату су били под окупацијом Немачке. Након ослобођења био је формиран Жабарски срез који је улазио у састав Пожаревачког округа. 1955. године Жабари добијају статус општине што је случај до данас.

4.2. Географски подаци

Општина Жабари се налази у средишту доњег Поморавља на десној обали Велике Мораве, јужно од Пожаревца, и припада Браничевском округу. Са источне стране оивичена је обронцима Браничевског повијарца, док се са њене западне стране протеже долина Велике Мораве. Управо Браничевски повијарац одваја моравску од млавске долине. Центар општине представља насеље Жабари и у саставу Општине се налази 15 насеља.

Према подацима из 2002. године, општина заузима површину од 264 километара квадратних (од чега пољопривредна површина заузима 21.963 хектара, а предео покривен шумама 1.628 хектара).

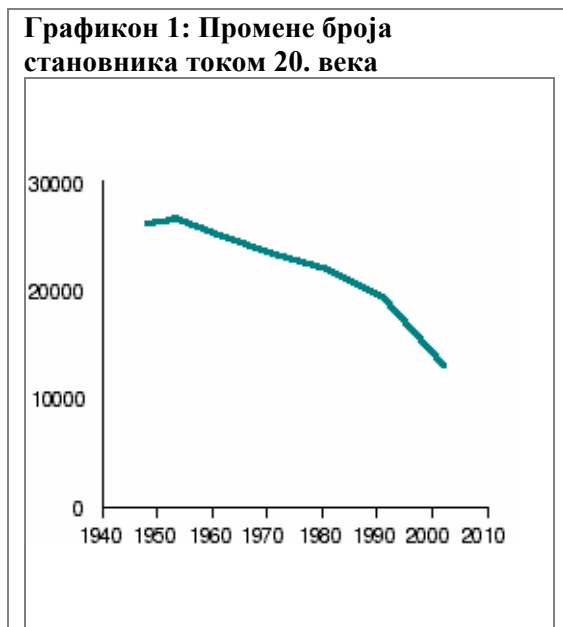
Општина Жабари представља значајну раскрсницу путева и повезана је са свим деловима и путним правцима у Србији. Седиште Општине је од међународног ауто пута Београд-Ниш удаљено 10 км, а од Београда 100 км. Општина Жабари се налази на државном путу другог реда бр. 130 Пожаревац-Свилајнац и државном путу другог реда бр. 119 Велика Плана-Жабари-Петровац. Међународна железничка

пруга Београд-Ниш је од Жабара удаљена 13 км, а телефонски саобраћај је развијен на подручју целе Општине. Укупна дужина путева који се протежу кроз Општину износи 95 км.

Општина Жабари налази се на 90 метара надморске висине у равничарском делу и до 279 метара надморске висине у свом брдском делу.

4.3. Демографски подаци

Општина Жабари спада у недовољно развијене општине у Србији. Присутно је опадање броја становника које је условљено миграцијама становништва према већим градовима и одласком људи на привремени рад у иностранство, а заступљена је и „бела куга“, што је потврђено последњим пописом становништва.

Година	Становника	
1948.	26178	
1953.	26496	
1961.	25144	
1971.	23298	
1981.	21819	
1991.	19347	15577
2002.	18239	13034
2011.		11380

Табела 1: Број становника у општини Жабари, према пописима

Према попису из 2002. године регистровано је 13.034 становника. Међутим, овај број није обухватио 5.192 лица на привременом раду у иностранству, који су значајни за социјалну заштиту јер су многи од њих на директан или индиректан начин корисници система социјалне заштите. Према најновијем попису, из 2011. године, у Општини живи 11.380 становника, односно 1.654 становника мање него 2002.

Графиконом и табеларно је представљена промена броја становника од 1948. године којом се поткрепљује тврдња о опадању броја становника и постојању „беле куге“ у општини Жабари.

У табели испод приказана је старосна и полна структура становништва у насељима општине Жабари према попису из 2011. године. Речит је податак да од укупно 11.380 становника највећи број припада старосној групи 60-64 године (1051), одмах иза њих је група од 55-59 (923) и 70-74 година (738 становника).

Деце и младих до 18 година има 1.782, а популација млађа од 30 година чини само 28% од укупног броја становника (3.221).

Просечна старост у општини Жабари је 47,1.

У поређењу са пописом из 2002. године, приметан је тренд опадања броја становника у свим старосним групама, као и старење становништва, с обзиром да је све већа процентуална заступљеност броја становника из старијих старосних група у односу на млађе.

Табела 2: Старосна и полна структура становништва у насељима општине Жабари према попису из 2011. године

Општина	Укупно	0-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85 и више	Пуно летни	Просечна старост
Жабари	11380	411	465	523	638	591	593	566	684	626	637	660	923	1051	626	738	708	623	317	9598	47,1
м	5581	221	246	288	338	312	309	301	348	333	333	346	470	512	279	300	292	243	110	4630	44,8
ж	5799	190	219	235	300	279	284	265	336	293	304	314	453	539	347	438	416	380	207	4968	49,3
градско	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
остало	11380	567	706	690	683	715	743	690	659	627	784	825	581	835	1068	1336	929	540	56	10625	47,1
м	5581	310	378	353	337	379	359	354	358	340	418	422	260	349	499	594	381	209	24	5064	44,8
ж	5799	257	328	337	346	336	384	336	301	287	366	403	321	486	569	742	548	331	32	5561	49,3
Насеље																					
Александровац	1414	73	94	78	82	68	84	92	97	70	75	87	141	107	41	77	62	64	22	1126	42,4
м	711	44	54	46	44	31	47	46	58	33	39	46	67	51	17	34	23	25	6	545	39,7
ж	703	29	40	32	38	37	37	46	39	37	36	41	74	56	24	43	39	39	16	581	45,2
Брзоходе	671	27	31	22	19	35	34	41	35	39	38	31	60	58	33	47	52	44	25	580	49,2
м	333	12	18	12	10	19	13	24	22	21	20	14	33	28	15	17	28	15	12	285	47,5
ж	338	15	13	10	9	16	21	17	13	18	18	17	27	30	18	30	24	29	13	295	50,8
Витежево	721	17	29	50	46	31	27	26	46	42	49	44	51	58	59	36	55	34	21	603	47,5
м	358	7	16	25	26	21	17	8	25	20	29	24	22	30	29	15	21	13	10	297	45,6
ж	363	10	13	25	20	10	10	18	21	22	20	20	29	28	30	21	34	21	11	306	49,3
Влашки До	1267	63	58	55	62	71	78	70	62	65	59	58	116	134	75	74	74	64	29	1055	46,1
м	631	34	34	30	32	40	42	39	34	33	29	27	62	67	36	34	25	26	7	517	43,5
ж	636	29	24	25	30	31	36	31	28	32	30	31	54	67	39	40	49	38	22	538	48,7
Жабари	1174	35	29	70	60	80	66	67	87	66	73	76	103	120	58	76	48	42	18	1002	45,3
м	563	16	12	38	26	40	33	41	47	34	31	40	49	54	33	26	23	12	8	480	43,9
ж	611	19	17	32	34	40	33	26	40	32	42	36	54	66	25	50	25	30	10	522	46,5
Кочетин	306	11	5	17	18	22	12	8	21	16	20	19	12	24	14	28	22	22	15	259	49,2
м	154	5	4	10	13	13	6	4	9	11	12	11	7	11	6	12	8	9	3	125	44,7
ж	152	6	1	7	5	9	6	4	12	5	8	8	5	13	8	16	14	13	12	134	53,7
Миријево	372	9	11	13	14	20	14	14	23	21	17	17	23	52	20	19	37	33	15	329	52,5
м	181	5	5	10	7	12	7	5	11	12	8	10	11	27	8	7	16	13	7	156	50,1

Ореовица	ж	191	4	6	3	7	8	7	9	12	9	9	7	12	25	12	12	21	20	8	173	54,7
	м	789	24	28	34	53	43	43	40	52	47	53	50	71	61	30	49	62	34	15	674	46,3
Полатна	ж	397	14	12	17	28	23	27	21	23	31	29	26	39	27	9	20	29	18	4	338	44,7
	м	392	10	16	17	25	20	16	19	29	16	24	24	32	34	21	29	33	16	11	336	48,0
Породин	ж	274	6	6	14	16	5	15	13	16	11	13	21	21	28	15	25	19	18	12	236	51,2
	м	127	2	2	8	10	3	6	6	11	6	6	12	9	16	5	7	7	6	5	109	48,4
Свињарево	ж	147	4	4	6	6	2	9	7	5	5	7	9	12	12	10	18	12	12	7	127	53,6
	м	1803	53	60	66	106	93	98	69	89	100	110	102	130	189	113	140	111	124	50	1559	49,2
Сибница	ж	876	29	31	38	63	50	55	40	34	52	52	54	65	92	47	64	43	47	20	744	46,6
	м	927	24	29	28	43	43	43	29	55	48	58	48	65	97	66	76	68	77	30	815	51,6
Симићево	ж	192	7	5	6	7	8	9	7	11	7	12	8	14	13	19	11	21	13	14	168	53,2
	м	92	4	2	2	3	6	3	4	3	3	8	5	9	7	8	5	10	6	4	82	52,1
Тићевац	ж	100	3	3	4	4	2	6	3	8	4	4	3	5	6	11	6	11	7	10	86	54,2
	м	377	16	17	12	26	13	12	23	28	24	18	19	31	29	29	25	21	21	13	319	47,6
Четереже	ж	192	7	11	10	11	7	4	14	16	15	11	11	14	15	14	8	9	9	6	158	45,3
	м	185	9	6	2	15	6	8	9	12	9	7	8	17	14	15	17	12	12	7	161	50,0
Четереже	ж	1206	42	56	58	86	62	52	56	64	71	64	85	90	99	67	73	83	62	36	996	46,6
	м	566	24	25	27	44	32	24	26	27	37	33	48	48	48	30	29	30	26	8	462	44,6
Четереже	ж	640	18	31	31	42	30	28	30	37	34	31	37	42	51	37	44	53	36	28	534	48,3
	м	243	7	14	9	12	6	14	7	13	15	7	9	11	30	18	21	17	21	12	204	51,3
Четереже	ж	115	5	8	3	6	4	6	3	5	9	4	4	7	14	8	7	7	10	5	94	49,3
	м	128	2	6	6	6	2	8	4	8	6	3	5	4	16	10	14	10	11	7	110	53,2
Четереже	ж	571	21	22	19	31	34	35	33	40	32	29	34	49	49	35	37	24	27	20	488	46,5
	м	285	13	12	12	15	11	19	20	23	16	22	14	28	25	14	15	13	8	5	238	44,1
Четереже	ж	286	8	10	7	16	23	16	13	17	16	7	20	21	24	21	22	11	19	15	250	48,9

У насељу Жабари, према попису из 2011. године, живи 1.174 становника, док у Александровцу живи 1.414 становника, у насељу Брзоходе 671, у Витежеву 721, у насељу Влашки До 1267 становника, у Кочетину 306, у Сибници 377, Симићеву 1206, Тићевцу 243, у насељу Четереже 571, Миријеву 372, Ореовици 789, Полатни 274, Породину 1803 и у насељу Свињарево 192 становника.

На основу наредне табеле која приказује етнички састав може се закључити да је у општини Жабари доминантно становништво српске националности, док је присутан и значајан број Влахa, Румуна и Рома. У извесном броју је заступљено још дванаест националности.

Табела 3: Етнички састав становништва према попису из 2011. године		
Срби	10137	89,08 %
Власи	433	3,80 %
Румуни	76	0,67 %
Роми	57	0,50 %
Македонци	11	0,10 %
Хрвати	11	0,10 %
Црногорци	6	0,05 %
Немци	4	0,03 %
Руси	3	0,03 %
Муслимани	2	0,02 %
Мађари	2	0,02 %
Југословени	1	0,08 %
Словаци	1	0,01 %
Албанци	1	0,01 %
Русини	1	0,01 %
Украјинци	1	0,01 %
Остали	9	0,08 %
Неизјашњено	211	1,85 %
Непознато	413	3,63 %

Подаци Комесаријата за избеглице показују да у Жабарима тренутно привремени боравак има 49 избеглих из бивших Република СФРЈ са признатим статусом избеглице и 350 лица која су добила држављанство Републике Србије. Такође, на подручју општине живи 131 интерно расељених лица са простора КиМ. По националној структури 109 (61 м и 48 ж) су Роми и 22 Срби (8 м и 14 ж). Многи од њих нису решили своја стамбена и егзистенцијална питања и одлучили су се да стално живе на територији наше Општине. Поред тога, подаци ЦСР Жабари за 2012. годину евидентирају као кориснике услуга социјалне заштите чак 54 деце Рома и 24 деце које су интерно расељена. Осим податка за децу, ЦСР је 2012. евидентирао међу корисницима и шест младих Рома и 32 одраслих – што је укупно 92 корисника ромске националности, дакле знатно већи број у односу на 57 евидентираних при попису. Све ово указује да међу ромском популацијом и даље постоји значајан број лица која нису обухваћена пописом, а јављају се као евидентирани корисници јавних служби.

Из табеле која следи може се видети да образовна структура становништва општине Жабари није задовољавајућа. Највећи број становника има основно образовање (3.769), а следе они који имају непотпуно основно образовање (2.627). Високо образовано је тек 195 лица.

Табела 4: Структура становништва према школској спреми, према попису из 2011.

Укупно	Без школске спреме	Непотпуно основно образовање	Основно образовање	Средње образовање	Више образовање	Високо образовање	Непознато
9981	417	2627	3769	2563	172	195	238

Како нам наредна табела показује, према попису из 2002. године нешто мање од 50% становништва било је радно активно (6.048 становника), од тога је 5.481 обављало занимање, 2.298 лица имало је личне приходе, а чак 4.587 спадало је у категорију издржаваних лица. Пољопривредом се бавило 5.898 становника. Однос популације која ради и издржаване популације био је веома неповољан и у појединим насељима општине Жабари било је и више издржаваних од радно активних лица. Анализа пописа из 2011. у овој области још није урађена, али се претпоставља да је сада стање још лошије.

Табела 5: Радно активно и остало становништво, по насељима (попис из 2002)

Територија	Укупно	Женско	Активно становништво				Лица с личним приход.		Издравано стан.		Лица на раду-боравку у иностранству		
			свега	обавља зан.	Женско		свега	женско	свега	женско	свега	на раду	Чланови пор.
					свега	обавља зан.							
Жабари	13034	6710	6048	5481	2526	2305	2298	1167	4587	2963	101	72	29
Градска	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Остала	13034	6710	6048	5481	2526	2305	2298	1167	4587	2963	101	72	29
Александровац	1546	798	653	531	276	219	327	162	558	356	8	7	1
Брзоходе	825	405	336	300	109	95	168	72	317	223	4	1	3
Витежево	863	435	412	397	171	168	112	52	336	209	3	3	-
Влашки до	1310	677	538	478	191	175	237	130	510	337	25	15	10
Жабари	1442	758	588	464	255	203	353	198	488	300	13	12	1
Кочетин	404	197	151	147	58	55	69	36	179	102	5	-	5
Миријево	474	249	233	231	107	107	109	54	122	83	10	8	2
Ореовица	862	436	450	405	190	173	130	71	275	172	7	5	2
Полатна	281	146	136	128	65	62	41	19	101	61	3	3	-
Породин	2036	1049	1097	1059	503	491	216	88	712	451	11	7	4
Свињарево	213	120	72	71	27	26	68	36	73	57	-	-	-
Сибница	407	202	230	219	97	93	60	33	117	72	-	-	-
Симићево	1465	763	700	624	299	266	258	138	498	324	9	8	1
Тићевац	265	146	122	119	50	50	64	35	78	60	1	1	-
Четерево	641	329	330	308	128	122	86	43	223	156	2	2	-

4.4. Привреда

Општина Жабари је изразито аграрно подручје, па се становништво преваходно бави пољопривредном производњом, као основном граном привреде, а тиме је одређена и економска основа Општине.

Плодна моравска земља чини оранице на 17.425 хектара; вртови, воћњаци и виногради на 2.703 хектара, пашњаци и ливаде на 889 хектара и шуме на 1.628 хектара са урађеном комасацијом на 8.545 хектара, на укупно 6 катастарских општина, са одводњавањем. Према ораничној површини ратарство има приоритет, а у оквиру њега производња кукуруза и пшенице, мада је све више заступљена и производња индустријског биља. На територији општине Жабари је традиционално заступљено повртарство, па баштовани својим производима снабдевају све веће пијаце у Србији.

Од важнијих пољопривредних организација у општини Жабари раде: Воћно-лозни расадник у Жабарима и земљорадничка задруга у Симићеву.

На подручју Општине присутна је и металска индустрија, тако да у насељу Симићево постоји и ради Фабрика специјалне опреме „Гоша“.

Када су прерађивачки капацитети у питању, у Ореовици, Симићеву и Александровцу постоје кланице у којима се врши клање и прерада свињског и живинског меса.

Снабдевање становништва основним животним намирницама врши АД „Морава“ у Жабарима, као и већи број самосталних трговинских радњи, чиме је обезбеђен широк асортиман робе. Пружање угоститељских услуга обавља УТП „Виногорје“ у Жабарима, заједно са већим бројем самосталних угоститеља.

Својом близином Велика Морава пружа велики риболовни потенцијал, а могућности за сеоски туризам су више него изванредне, с обзиром на саобраћајнице и близину престонице.

Стање инфраструктуре

Општина Жабари је добро повезана са свим деловима и путним правцима у Србији, али је потребно извршити оспособљавање путних праваца новим пресвлачењем асфалта и асфалтирати делове путева где не постоји асфалт.

Фиксном телефонијом подручје Општине је добро покривено, али интернет комуникације ни изблиза нису довољно искоришћене.

Код водоснабдевања ситуација није повољна, јер у насељу Жабари за сада постоји само техничка вода, тако да се изналазе могућности за стварање услова за

снабдевање здравом пијаћом водом. Насеља Породин, Ореовица, Симићево, Александровац, Влашки До и Витежево имају здраву пијаћу воду, али се планира реконструкција појединих водовода, као и замена азбестних цеви. За остала брдска насеља стварају се услови за изградњу нових водовода, с обзиром да не постоје изграђени. Становништво из тих насеља: Четереже, Брзоходе, Кочетин, Сибница, Полатна, Миријево, Свињарево и Тићевац користе воду са природних извора, као и из сопствених бунара. Комуналне услуге одржавање хигијене по насељима поверене су фирми А.С.А. Еко d.o.o. Нови Београд.

Урбанистички планови и проблеми

Урбанистичким плановима који су урађени по новом Закону о планирању и изградњи из (2003) године, одређене су и „индустријске зоне“.

Општина Жабари има дугу традицију када су у питању урбанистички планови. Једина је општина у Браничевском округу која је за сва насеља, којих има 15, имала урађене урбанистичке планове из 1973. године. Након ступања на снагу новог Закона о планирању и изградњи, имајући у виду да су наведени планови превазиђени, до сада су за 6 насеља израђени нови планови Генералне регулације: Жабари, Симићево Ореовица, Александровац, Влашки До и Породин. Ови планови примењују се у пракси. За осталих 9 насеља: Витежево, Четереже, Брзоходе, Кочетин, Полатна, Сибница, Миријево, Свињарево и Тићевац урађени су планови општег уређења који су имплементирани (због доношења новог Закона о планирању и изградњи) у Просторни план општине Жабари који је донет 2011. године, тако да општина Жабари има урађене урбанистичке планове за сва насеља.

Када је у питању банкарски потенцијал, општина Жабари је недовољно покривена, јер на њеној територији за сада постоји само Српска банка.

Дијаспора није довољно економски присутна у Општини, иако има 4.872 грађана на привременом раду у иностранству.

Захваљујући добром географском положају, климатским условима, бонитету земљишта и туристичким потенцијалима, створени су добри услови за развој пољопривреде, сеоског туризма и осталих пратећих делатности (мисли се на отварање прерађивачких капацитета који би користили сировине из пољопривреде), а самим тим и стварање бренда здраве хране.

Развојни приоритети

- Акцент је стављен на пољопривреду, с обзиром на компаративне предности, агротехничке мере које су спроведене (арондација, комасација, мелиорација) за уређење пољопривредног земљишта „Жабарске касете“ на 8500ха, као и мелиорација на 5500ха. Захваљујући истакнутом, а имајући у виду и да се 65% становника бави пољопривредом као основним и главним занимањем, акценат је на развоју пољопривреде, здраве хране, као и на могућности развоја и

проширења малих и средњих предузећа (прерађивачки капацитети) кроз коришћење пољопривредних производа, до њихове финализације.

- Захваљујући доброј саобраћајној повезаности (коридори 7 и 10, близина ауто пута, повезаност са путевима II реда), као и културно историјским потенцијалима, створени су и услови и за развој сеоског, односно етно туризма.
- У Локалној стратегији одрживог развоја општине Жабари 2010-2014, као стратешке приоритетне области наведене су: 1. Конкурентнија пољопривреда и рурално предузетништво; 2. Очување природе и животног простора; 3. Улагање у комуналну инфраструктуру; 4. Проширење понуде друштвених услуга. У Регионалној развојној стратегији Браничевско-Подунавског региона 2008-2013. истакнути су следећи стратешки циљеви: 1. Очувати природне ресурсе за будуће генерације; 2. Ојачати регионалну привреду и створити услове за нова радна места; 3. Побољшати доступност и разноврсност понуде знања и социјалних услуга.

Перспективе у пољопривреди и додатне алтернативне привредне гране

1. Перспективе у пољопривреди су огромне, извршено је уређење пољопривредног земљишта, (комасација и мелиорација) тако да је потребно спровести систем наводњавања и елиминисати сушу као елементарну непогоду, омогућити две жетве у току године и деловати на развој прерађивачких капацитета, смањити пут од њиве до трпезе кроз финализацију производа, уместо продаје сирових пољопривредних производа. Такође, постоје услови за развој пчеларства, сточарства и др.
2. Алтернативне привредне гране: туризам, и то сеоски, ловни, где за то постоје природни потенцијали – „Четерешка шума“, близина реке Велика Морава и 2 вештачка језера у Александровцу и Полатни; здрава средина, извори здраве воде, културна баштина.

5. АНАЛИЗА АКТЕРА КЉУЧНИХ ЗА УСПЕХ СТРАТЕГИЈЕ

5.1. Кључни организациони актери – по секторима

При анализи главних кључних актера у области социјалне политике фокус је стављен на нека питања која ће нам бити показатељи у оцењивању њихових улога. Нека од тих питања се тичу начина на који су циљне групе погођене проблемом, какав је капацитет и мотивација актера социјалне политике у решавању проблема, какав је однос успостављен са другим актерима, који су главни циљеви, да ли можемо да одредимо позитивне и негативне утицаје. На ова питања покушали смо да одговоримо кроз схему циљна група – актер, према ономе што се дешава у општини Жабари.

Важни актери социјалне политике јесу и републички актери, Министарство рада, запошљавања и социјалне политике и заводи за социјалну заштиту. Такође, као потенцијални партнери, позитивну улогу могу да играју и локалне самоуправе у окружењу, те удружења грађана која делују на специфичним питањима у области социјалне заштите.

На локалном нивоу, у самој Општини као важни чиниоци у области социјалне заштите јављају се јавне институције, локална самоуправа, цивилни сектор, привредни субјекти.

5.2. Скупштина општине Жабари

Уставом из 1838. године у Србији је по први пут установљена општина као локални самоуправни орган. Уређење општине Жабари започето је крајем марта 1939. Општина Жабари обухватала је 90 пореских глава и 78 кућа и састојала се само од села Жабари.

Године 1863. формиран је Моравски срез са седиштем у Жабарима. Моравски срез је укинут 1947. године и Жабари се припајају Поморавском срезу са седиштем у Великој Плани.

Скупштина општине Жабари, као основна јединица локалне самоуправе, заступа интересе грађана из 10 насеља. Данашње територијално-административна границе Општина Жабари добила је 1955. године.

Зграда општине

У оквиру општинске управе постоји и ради Одељење за привреду, урбанизам и друштвене делатности у оквиру којег се обављају послови дејче заштите и инвалидско борачке заштите, одељење за буџет и финансије и одељење за општу управу и заједничке послове.

Месна самоуправа је организована преко 17 месних заједница и уз подршку 15 месних канцеларија. Месне заједнице (или насеља) су следеће: Александровац; Брзоходе; Витежево; Влашки До; Точка; Жабари; Кочетин; Мирјево; Ореовица; Полатна; Породин; Горња Ливадица; Сибница; Симићево; Свињарево; Тићевац;

Четереже. Месне канцеларије налазе се у свим наведеним насељима, осим у Горњој Ливадици и Точки које се подводе под администрацију у већим суседни селима.

Одлуком о социјалној заштити у општини Жабари, донетом 19. 04. 2012. године, утврђене су услуге из области социјалне заштите намењене појединцима и породицама са територије општине Жабари којима је неопходна друштвена помоћ и подршка ради савладавања социјалних и животних тешкоћа и стварања услова за задовољење основних животних потреба, као и услови и начин за остваривање права, односно услуга. Том приликом дефинисана су права на материјалну подршку и други облици материјалне помоћи. Појединцима и породицама са територије општине Жабари могу се доделити следећа материјална подршка и други облици материјалне помоћи:

1. Једнократне помоћи и помоћи у натури, укључујући и добровољно радно ангажовање,
2. Накнада трошкова здравствене заштите,
3. Опрема корисника за смештај у установу социјалне заштите или другу породицу,
4. Накнада трошкова сахране.

Међутим, осим права на материјалну помоћ дефинисаних као издаци у социјалној заштити, локална самоуправа финансира и низ услуга којима се унапређује социјални положај грађана, поготову деце и младих, попут обезбеђивања трошкова ђачке кухиње, превоза ученика и стипендирања.

Такође, током претходних година Општина је уз сопствено финансирање и уз суфинансирање путем донација обезбедила пружање услуга помоћ у кући за старе, помоћ у кући за децу са сметњама у развоју и њихове породице, услуге Клуба за старе, услуге Клуба за децу са сметњама у развоју и њихове породице. Иако се најчешће и најмасовније пружала услуга помоћ у кући за старе, ипак је услуга помоћ у кући за децу са сметњама у развоју и њихове породице прва услуга која се у континуитету и без прекида пружа почев од почетка 2011 године.

Издвојена финансијска средства локалне самоуправе по годинама била су:

1. Ђачка кухиња

Година	Износ средстава	Број деце
2013. (I-IV месеца)	586.350,00 динара	109
2012.	940.000,00 динара	77
2011.	506.500,00 динара	15
2010.	366.500,00 динара	14
2009.	300.000,00 динара	12

2. Једнократна помоћ

Година	Износ средстава	Број лица
2013. (I-IV месеца)	348.800,00 динара	18
2012.	725.000,00 динара	20
2011.	145.000,00 динара	11
2010.	165.000,00 динара	10
2009.	87.000,00 динара	8

3. Превоз ученика заједно за основну и средњу школу

Година	Износ средстава	Број деце
2013. (I-IV месеца)	6.916.340,00 динара	375
2012.	5.712.885,00 динара	338
2011.	6.009.992,00 динара	157
2010.	5.299.000,00 динара	154
2009.	4.679.490,00 динара	162

4. Стипендије студентима

Година	Износ средстава	Број студената
2013.	средства су алоцирана, али стипендије још нису додељене	
2012.	1.446.000,00 динара	53
2011.	1.327.200,00 динара	32
2010.	1.345.756,00 динара	33
2009.	1.010.000,00 динара	30

5. Финансирање рада геронтодомаћица

Година	Износ средстава
2013. (од 23 јануара до краја априла)	223.220,00 динара * ова сума је издвојена за финансирање рада 2 неговатељице за децу са сметњама у развоју након завршетка пројекта „Корак ка инклузији“.
012.	705.081,69 динара

2011.	1.252.628,36 динара
2010.	1.324875,84 динара
2009.	987.623,80 динара

Као што је приметно из изнетих података, постоји *снажан тренд пораста финансирања социјалне заштите из буџета Општине*. У том смислу, од велике је важности обезбеђивање додатних средстава кроз пројекте које суфинансирају ресорно министарство и-или страни донатори, посебно фондови Европске уније. Донаторска средства су посебно важна за обезбеђивање суфинансирања за дневне услуге у заједници, и као што се може закључити прегледом реализованих пројеката, она могу битно умањити притисак на општински буџет.

Пројекти у области развоја социјалних услуга

Општина Жабари уз активну подршку Центра за социјални рад Жабари, током претходне 4 године постигла је импресивне резултате у добијању и спровођењу пројеката у области развоја социјалних услуга. Овим је практично током највећег дела времена обезбеђено пружање услуга – посебно услуге помоћ у кући – и радни ангажман значајног броја незапослених лица. Неки од најважнијих пројеката били су:

- **Назив пројекта: *Корак ка инклузији***

Време реализације: 2011/12. (13 месеци)

Финансирање: Европска комисија и Општина Жабари

Вредност пројекта: 82,258.38 евра

Циљеви: Специфични циљ 1: Подршка интеграцији у локалну заједницу незапослених и интерно расељених лица; Специфични циљ 2: Подршка деци са инвалидитетом и њиховим породицама унапређењем социјалних сервиса у заједници.

Основне активности: 1. Унапређење постојећег сервиса помоћи у кући (ПУК) кроз његово организационо јачање и повећање броја неговатељица и ангажман новог стручног радника; 2. Укључивање деце са инвалидитетом и њихових породица као корисника овог сервиса.

Резултати пројекта: 1. Новозапослени (међу њима и избегла и интерно расељена лица) и њихове породице добили извор прихода – запослено 7 неговатељица и један социјални радник, и упуслена 3 стручна радника из Центра за социјални рад; 2. Деца са инвалидитетом и њихове породице добили кроз помоћ у кући прилику да унапреде стандард породичног живљења, док су кроз коришћење стручних услуга психосоцијалног оснаживања активирали сопствене унутрашње потенцијале за активан живот – укупно 31 корисник прошао кроз услугу; 3. Набављени су аутомобил и компјутер.

- **Назив пројекта: *Помоћ и нега у кући за стара лица и ОСИ са Клубом за старе и ОСИ***

Време реализације: 01.01.2011 – 31.12.2011. (12 месеци)

Финансирање: Министарство рада и социјалне политике

Вредност пројекта: 5.995.000,00 динара

Циљеви: 1. Унапређење услуга социјалне заштите за стара лица и ОСИ у општини Жабари; 2. Наставак пружања услуге помоћ у кући старих лица и ОСИ на читавој територији општине Жабари; 3. Наставак рада Клуба за стара лица и ОСИ.

Резултати пројекта: 1. Поред 4 стално запослених геронтодомаћица, пројектом је ангажовано још 7 геронтодомаћица и један возач; 2. Унапређени су услови живота у сопственим домаћинствима за 78 корисника; 3. Радом Клуба за старе и ОСИ повећана је социјализација и квалитет провођења слободног времена ових циљних група.

- Назив пројекта: **Помоћ и нега у кући старих особа и ОСИ**

Време реализације: 01.09.2010 – 31.04.2011. (8 месеци)

Финансирање: Град Београд

Вредност пројекта: 2.000.000,00 динара

Циљеви: 1. Унапређење услуга социјалне заштите за стара лица и ОСИ у општини Жабари; 2. Наставак пружања услуге помоћ у кући старих лица и ОСИ.

Резултати: 1. Обезбеђен наставак пружања услуге помоћ у кући; 2. Поред 4 стално запослене пројектом су ангажоване још 2 геронтодомаћице и један возач; 3. Настављено пружање услуге помоћ у кући за 49 корисника.

- Назив пројекта: **Помоћ и нега у кући старих особа и ОСИ**

Време реализације: 01.10.2010 – 31.12.2010. (3 месеца)

Финансирање: Министарство рада и социјалне политике и Општина Жабари

Вредност пројекта: 1.114.800,00 динара

Циљеви: 1. Унапређење услуга социјалне заштите за стара лица и ОСИ у општини Жабари; 2. Наставак пружања услуге помоћ у кући старих лица и ОСИ.

Резултати: 1. Повећан број лица којима се пружа услуга помоћ у кући; 2. Унапређени услови живота у сопственим домаћинствима за 62 корисника (19 нових корисника); 3. Поред 4 стално запослене, пројектом је ангажовано још 5 геронтодомаћица и један возач.

- Назив пројекта: **Помоћ и нега у кући старих особа и ОСИ**

Време реализације: 22.02.2010 – 22.06.2010. (4 месеца)

Финансирање: Фонд за иновације (УНДП) и Општина Жабари

Вредност пројекта: 1.786.800,00 динара

* Овај пројекат је својеврсни наставак претходног (доле наведеног) пројекта. Претходним пројектом помоћ у кући обухватила је 6 од 15 насеља општине Жабари. Овим пројектом је услуга проширена на још 9 насеља чиме је обухваћена читава општина.

Циљеви: 1. Унапређење услуга социјалне заштите за стара лица и ОСИ у општини Жабари; 2. Проширивање услуга помоћи у кући старих лица и ОСИ на читаву територију општине Жабари.

Резултати: 1. Проширена услуга помоћ у кући на 9 нових насеља општине Жабари чиме је покривена територија читаве Општине; 2. Унапређени услови живота у сопственим домаћинствима за 67 корисника (поред старих 24 корисника услуге добила и 43 нова корисника из 9 општинских насеља); 3. Поред 4 стално запослених, пројектом је ангажовано још 6 нових геронтодомаћица и запослен један возач.

- Назив пројекта: **Изградња центра за локалне услуге социјалне заштите**

Време реализације: 01.01.2009 – 31.12.2009. (12 месеци)

Финансирање: Фонд за иновације (УНДП) и Општина Жабари

Вредност пројекта: 4.621.511,00 динара

Циљеви: 1. Унапређење услуга социјалне заштите за стара лица и ОСИ у општини Жабари; 2. Изградња центра за пружање услуга социјалне заштите (реконструкцијом старе основне школе) чиме се добија јединствен простор у којем су смештени: Центар за социјални рад, приручна амбуланта, просторије за геронтодомаћице и простор за Клуб за старе и ОСИ.

Резултати: 1. Изграђен јединствен центар за пружање услуга социјалне заштите; 2. Активиране 2 нове услуге: помоћ у кући за старе и ОСИ и Клуб за старе и ОСИ; 3. Запослене за стално 4 геронтодомаћице, које су пружале услуге за 24 корисника; 4. Унапређени услови живота у сопственим домаћинствима за 24 корисника из 6 општинских насеља; 5. Формирањем Клуба за старе и ОСИ повећана социјализација и квалитет провођења слободног времена ових циљних група; 6. Формирањем приручне амбуланта обезбеђени редовни лекарски прегледи старих лица и ОСИ, без уобичајеног чекања у Дому здравља.

Поред горе наведених, тренутно се реализује и следећи пројекат:

- Назив пројекта: **Помоћ у кући за старе**

Време реализације: 2013. (7 месеци)

Финансирање: Министарство рада, запошљавања и социјалне политике и Општина Жабари

Вредност пројекта: 2.000.000,00 динара

Циљеви: Општи циљ – Општина Жабари одговорно и плански обезбеђује миран и сигуран живот свим старим лицима, стварајући услове у заједници и сервисе где стара лица могу да задовоље своје потребе. Посебан циљ – Унапређење услуга помоћ у кући за старе.

Очекивани резултати: 1. Ангажовано 7 незапослених лица из социјално вулнерабилних породица – услуге пружају 6 геронтодомаћица и 1 возач; 2. Обезбеђена услуга ПУК на подручју читаве Општине – услугу користи 54 старих лица.

5.3. Центар за социјални рад

Законска основа за рад установе

Најважнији носилац активности из области социјалне заштите је Центар за социјални рад општине Жабари који је основан 19.11.1992. године.

На основу закона и статута, Центар је установа социјалне заштите, чија је основна делатност социјални рад и социјална заштита, породично правна заштита (шифра 130 и 240) и заштита деце без родитељског старања кроз смештај у другу породицу (шифра 85 322).

Центар за социјални рад обавља следеће стручне послове у области социјалне заштите и социјалног рада, према Закону о социјалној заштити ("Сл. гласник РС", бр. 24/2011):

- 1) процењује потребе и снаге корисника и ризике по њега и планира пружање услуга социјалне заштите;
- 2) спроводи поступке и одлучује о правима на материјална давања и о коришћењу услуга социјалне заштите;
- 3) предузима прописане мере, покреће и учествује у судским и другим поступцима;
- 4) води прописане евиденције и стара се о чувању документације корисника.
- 5) обавља и друге послове утврђене Законом и другим прописима.

Приказани послови из тачака 2) и 4) који се односе на права, односно услуге социјалне заштите о чијем се обезбеђивању стара Република Србија обављају се као поверени, а организацију рада, нормативе и стандарде стручног рада у вршењу поверених послова прописује министар надлежан за социјалну заштиту.

Послове који се односе на права, односно услуге социјалне заштите о чијем се обезбеђивању стара јединица локалне самоуправе центар за социјални рад обавља у складу са прописом који доноси надлежни орган Општине Жабари.

Центар за социјални рад иницира и развија превентивне и друге програме који доприносе задовољавању индивидуалних и заједничких потреба грађана у области социјалне заштите на територији јединице локалне самоуправе за коју је основан, иницира и развија превентивне и друге програме који доприносе спречавању и сузбијању социјалних проблема и обавља и друге послове у области социјалне заштите, у складу са законом и другим прописима.

У спровођењу социјалне заштите и социјалног рада Центар за социјални рад врши следећа јавна овлашћења:

- решава у првом степену о остваривању права утврђених законом;
- пружа услуге социјалног рада у поступку решавања о тим правима;
- врши исплату новчаних права утврђених законом (послови исплате корисницима по основу остварених права чије финансирање обезбеђује Република врше се од стране Републике, док ЦСР има надлежност за послове исплате корисницима које се финансирају из локалног буџета).

У свом раду Центар се придржава својих планова и програма рада за општину Жабари, прилагођавајући се ситуацији на подручју за које је основан као и потребама појединаца, породица и других друштвених група којима пружа заштиту.

У овом Центру грађани могу остварити следећа права:

- право на новчану социјалну помоћ;
- право на додатак за помоћ и негу другог лица и право на увећани додатак за помоћ и негу другог лица;
- право на помоћ за оспособљавање за рад;
- смештај у установу социјалне заштите или другу породицу и
- услуге социјалног рада (које Центар пружа у вршењу поверених послова приликом одлучивања о наведеним правима грађана).

Ова права прописана су Законом о социјалној заштити ("Сл. гласник РС", бр. 24/2011) и финансирају се из буџета Републике Србије (Министарство рада, запошљавања и социјалне политике).

Овај Центар, као надлежан орган старатељства, пружа заштиту и помаже грађанима у остваривању права у вези са:

- Браком и односима у браку, односима у ванбрачној заједници, односима деце и родитеља, усвојењу, старатељству, хранитељству, издржавању, имовинским односима у браку и породици, насиљем у породици и личним именом.
- Центар по службеној дужности или по захтевима, односно на иницијативу странака и других овлашћених предлагача пружа помоћ и заштиту грађанима у остваривању и заштити њихових права из области породичних односа, брака, као и других статусних права.

Такође, Центар ради на обезбеђењу права која је сходно својим овлашћењима установила Општина Жабари, то јест права на обезбеђење материјалне подршке и права на коришћење социјалних услуга у заједници.

Општина нема праксу да директно преноси финансијска средства социјално угроженим грађанима, већ то искључиво чини преко Центра за социјални рад, што само по себи јесте добра пракса, али то повећава посао запосленима које република финансира да обављају друге послове.

Почев од 2005. године право на смештај у установу социјалне заштите типа прихватилишта и прихватне станице обезбеђује се из средстава општине оснивача Центра. Од 2009. године, ЦСР је активан у обезбеђивању услуга помоћ у кући, као и клупских активности финансираних кроз више пројеката, док је услугу помоћ у кући за децу са сметњама у развоју и њихове породице као одрживу и континуирану почео да пружа од 2011. године.

Иако већ годинама ангажован на пружању социјалних услуга у заједници, према најновијим прописима – Закону о социјалној заштити (члан 122) и подзаконским актима донетим током 2013. године, Центар за социјални рад мора да пружа услуге процене и планирања, а друге услуге социјалне заштите може пружати само у оквиру *своје посебне организационе јединице, ако добије лиценцу за пружање одређене услуге и ако у локалној заједници нема другог овлашћеног пружаоца услуге социјалне заштите*. Такође, *стручни радник центра за социјални рад који је распоређен на радно место на ком се обављају послови јавних овлашћења не може у радно време да ради на пружању услуга које по овом закону обезбеђује јединица локалне самоуправе*.

Организациони и људски ресурси

Организација стручног и социјалног рада одвија се кроз активности:

- Службе за стручни рад;
- Службе за опште и финансијско-рачуноводствене послове.

У Центру ради седам лица, од којих су четири стручни радници и то: социјални радник, психолог, правник, педагог. Директор је један од стручних радника.

Стручни радници се тешко одлучују да дођу у малу неразвијену општину, а када прихвате посао у Центру одлазе да живе у већим градовима и до 40 км удаљености што представља тешкоће у хитним случајевима и око организовања других активности у овој средини.

У Центру треба упослити стручне раднике – посебно социјалне раднике, из разлога што је све више људи у стању социјалне потребе и неопходно је приступити решавању њихових проблема.

Локална заједница не финансира ни једног радника у Центру за социјални рад и нити је у могућности, осим у случају када би то водило стварању видљивог социјалног сервиса, са јасном користи за грађане.

Просторни и материјални ресурси

Центар за социјални рад Жабари смештен је у адаптираној школи од око 300 м². Запослени радници смештени су у четири просторије. Када је у питању опрема, Центар располаже са два компјутера и једним путничким возилом, опремом која не може да покрије потребе нове организације посла. Просторије Центра за време зимског периода загревају се са две ТА пећи.

Сарадња са актерима у заједници

Центар за социјални рад остварио је сарадњу са свим установама које се баве сродним пословима, а то су: школе, Дом здравља, СУП, Суд, Црвени крст.

Повећаним напором стручних радника Центра у примени потребних облика социјалне заштите остварени су задаци које му је пренело надлежно Министарство, као и оснивач СО Жабари.

Подаци о дужини чекања налаза инвалидске комисије показују да је чак 24 лица на ове налазе чекало преко 9 месеци. Ово је изразито неповољан податак, јер говори да лица са инвалидитетом са огромним кашњењем остварују своја права. Такође, ово доводи и до оптерећења локалног буџета који као први на удару корисника мора интервентно да покрива оно што је иначе обавеза републичког буџета. Према томе, потребно је анимирати релевантне актере из тог сектора на локалном, регионалном и националном нивоу да би се проблем решио.

Када је реч о сарадњи са судством, треба поменути неадекватне судске захтеве ван делокруга рада стручних радника Центра, као и непрецизне захтеве Органа за прекршаје и недостављање повратне информације истих о изреченим мерама према малолетним починиоцима прекршајних дела.

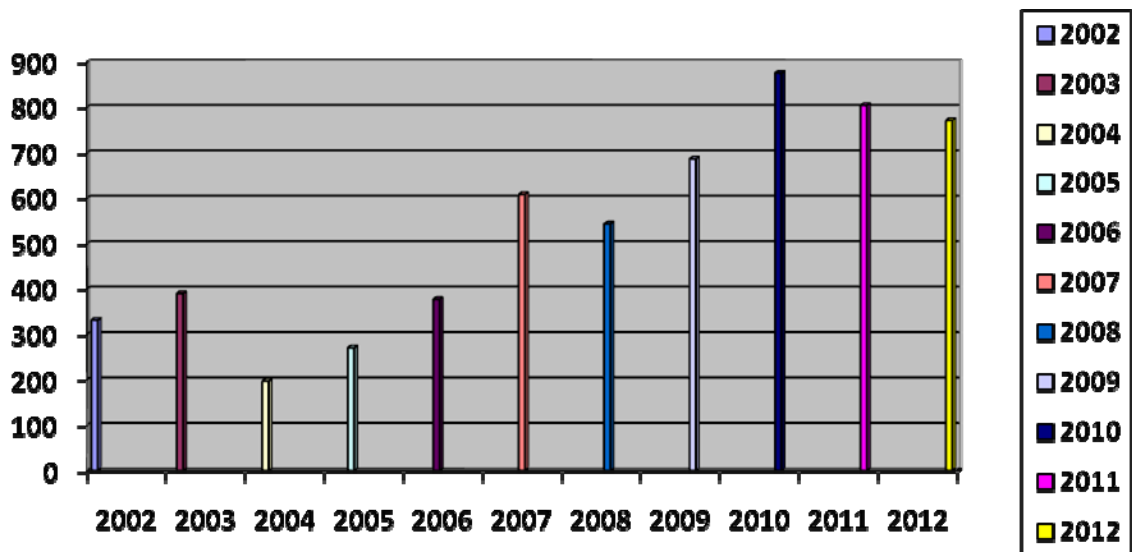
Такође, повремено се јавља злоупотреба поверљивих података из извештаја ЦСР током судских поступака.

У последњих годину дана примећена је спорост у судским поступцима из породичног права, јер Општински суд нема именоване судије поротнике.

Рад са корисницима

Као и у осталим деловима Србије, у Центру за социјални рад Жабари последње деценије забележен је тренд пораста корисника – с тим да је тај тренд код нас нарочито изражен.

Табела 6: Преглед укупног броја корисника ЦСР-а по годинама (2002-2012):

Број корисника посматран у периоду од последњих десет година у снажном је порасту. По годинама, почев од 2002. до 2012. број корисника је био: 331; 390; 197; 270; 377; 608; 543; 686; 875; 804; 771. Између промене броја корисника и општег друштвено-економског стања постоји снажна корелација, која је била омогућена и континуираним мењањем законодавства вођеног тежњом да се обезбеде услуге растућем броју сиромашних грађана. Међутим, иако ови подаци представљају чињеничне информације (службени годишњи извештаји ЦСР-а који се достављају министарству), број корисника са којима је ЦСР Жабари радио у неким годинама био је још већи. Тако на пример, у званичној статистици су приказивани корисници локалних социјалних услуга (помоћ у кући за децу са сметњама у развоју), док нису приказивани корисници услуга које су пројектно (привремено) пружане.

Из наведеног разлога, на основу евидентираних података у годишњим извештајима, у кретању броја корисника по старосним групама не види се сва оштрина пораста сиромаштва и социјалних потреба старих. Међутим, као што показује табела 7, несумњив је пораст броја корисника у свим старосним групама.

Табела 7: Трендови у укупном броју корисника по старосним групама 2005-2012:

Старосна група	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.
Деца и омлад.	95	94	181	230	237	267	328	323
Одрасла лица	67	145	241	193	249	361	298	279
Стара лица	108	138	186	120	200	247	178	169
УКУПНО	270	377	678	543	686	875	804	771

Број сиромашних породица које остварују права на финансијску помоћ финансирана од стране Републике у континуираном је порасту током последњих година. До доношења новог Закона о социјалној заштити 2011. године, финансијска помоћ је била уређена кроз остваривање права на материјално обезбеђење породице (МОП). Када је реч о материјалном обезбеђењу, око 40-ак породица остваривало је то право сваког месеца током 2007. и 2008. године, током 2009. просечно је 50-так породица користило исто право, да би 2010. тај број порастао на преко 60 породица сваког месеца. Новчана социјална помоћ (НСП) је ново право заведено Законом о социјалној заштити 2011. Засновано као наследник бившег права на материјално обезбеђење породице (МОП), али као доступније већем броју сиромашних грађана, довело је до повећаног евидентирања броја сиромашних широм Србије. У Жабарима НСП је 2011. године – у години доношења закона који је увео ово право – користило 119 породица, а већ у 2012. тај број је порастао на на 270 породица. *Дакле, број сиромашних који су остварили релевантна права на финансијску помоћ (некада МОП, данас НСП) од 2008. до краја 2012. порастао је 7*

пута. У 2012. је 401 чланова породице користило новчану социјалну помоћ. Међу посебно угроженим групама корисника НСП било је највише интерно расељених лица – 55, затим Рома – 24, особа са инвалидитетом – 18, жртва насиља – 11, итд. Такође, и права на материјалну помоћ које обезбеђује локална самоуправа (за једнократну помоћ у новцу или у натури, опрему корисника за смештај у установу социјалне заштите или у другу породицу) користи све већи број корисника: практично у односу на 2007. годину (годину избијања Светске економске кризе) када су једнократну новчану помоћ једном или више пута користиле 62 породице *број корисника је данас – удвостручен*. У 2012. години једнократну помоћ користило је 130 корисника од којих половина зарад обезбеђивања исхране, затим око 15 посто због лечења итд.

Закључак: Иако је током последње деценије, а посебно у односу на „преткризни период“, дошло до вишеструког увећања броја корисника, сам Центар за социјални рад наставио је да ради са истим бројем стручних радника. Другим речима, ни повећање обима посла ни повећање сложености посла условљено бројним реформама, није праћено кадровским оснаживањем установе. У ЦСР Жабари оптерећеност обимом посла по стручном раднику је изразито висока: *1 стручни радник пружа услуге за око 200 корисника*. Овај обим посла је екстремно велики и могуће га је одржавати једино континуираним смањењем квалитета услуга и њиховог евидентирања у прописаној документацији – што је крајње неповољно решење.

Након доношења новог Закона о социјалној заштити (2011. године, и подзаконских аката који су на снагу ступили маја 2013, питање реорганизације ЦСР Жабари и стварања нове организационе јединице намењене пружању социјалних услуга у заједници постало је законски императив. Једноставно говорећи, могуће је да већ од наредне године Република престане да суфинансира локалне социјалне услуге ако оне нису у складу правилником о минимални стандардима, или их не пружа организација која је лиценцирани пружалац услуга. У решавању овог изазова, потребно је за ЦСР Жабари донети нови статут, и поред осталог њиме предвидети организациону јединицу за пружање социјалних услуга у заједници. Највећи изазов на овом задатку биће обезбеђивање неопходног стручног радника.

Дале, основна препорука, заснована на чињеницама о обиму послова и законским обавезама, јесте да је потребно да ЦСР прилагоди свој статут новим околностима, њиме предвиди организациону јединицу намењену пружању социјалних услуга, као и да се обезбеди додатни стручни рад како би Центар за социјални рад као јавна установа могао да квалитетно пружа услуге из своје надлежности.

5.4. Образовне институције

Предшколска установа

Када је реч о институцијама у области образовања, на територији општине Жабари постоје две основне школе и једна предшколска установа. Нема средњих стручних школа ни гимназије, нити испоставе ни једне високообразовне установе.

Предшколска установа постоји од 1982. године. У склопу ове Установе, чије је седиште у Жабарима, налази се и објекат „Пчелица“ у Александровцу као и предшколске групе у Породину, Витежеву, Симићеву, Ореовици и Влашком Долу.

Предшколска установа „Моравски цвет“ организује васпитни програм за децу узраста од шест месеци до 5,5 година и привремени предшколски програм за децу узраста од 5,5 година до 6,5 година у две васпитне групе.

Укупни Смештајни капацитети предшколске установе (мисли се и на централни објекат „Моравски цвет“ у Жабарима и на објекат „Пчелица“ у Александровцу) јесу 150 детета, док је тренутно у Установи смештено 102 детета. Начелно, број деце је променљив и креће се од 90 до 130 детета.

Историјат и законска основа за рад установе

Иако има своје корене у првим годинама после II светског рата, Предшколска установа „Моравски цвет“ у Жабарима је тек 1. јануара 1999. године конституисана у складу са Законом о друштвеној бризи о деци из 1992. године.

Решењем Скупштине општине о оснивању предшколске установе у Жабарима одређено је да у њен састав уђе дечји вртић „Пчелица“ у Александровцу и васпитне групе предшколске деце у Породину, Симићеву, Ореовици и Влашком Долу. Тако је обједињен рад са предшколском децом у овој општини у јединственој Предшколској установи „Моравски цвет“, Жабари. То је сигурно најмлађа предшколска установа у Србији, што је стицај околности. Њен претеча био је, прво,

„Дечји дом“ Жабари, основан 1947. године. Оснивач те дечје установе били су Савез за народно здравље и социјалну политику и Моравски срез са седиштем у Великој Плани. „Дечји дом“ је био смештен у садашњој згради Скупштине општине Жабари и био је самостална установа.

Штићеници овог дечјег дома били су деца од три до седамнаест година старости, углавном ратна сирочад, незбринута и сиромашна деца.

У Дому се радило по програму и упутству оснивача, а деца школског узраста похађала су основну школу у Жабарима. Она старија упућивана су на учење заната, у Велику Плану – браварског, механичарског, тапетарског и других. Дом је радио до 1956. године када је пресељен у Бор.

Нема података да ли је и у то време постојао организован рад са децом предшколског узраста. Касније, али се не зна када тачно, рад са децом предшколског узраста у дечјим објектима одвијао се у Жабарима и Александровцу у саставу и у организацији основних школа „Дуде Јовић“ и „Херој Роса Трифуновић“. Васпитне групе деце шестогодишњег узраста постојале су, пре оснивања предшколске установе, у четири села (Породину, Симићеву, Ореовици и Влашком Долу).

Оснивање Установе, осим што је испуњавање законске обавезе, такође је представљало и давање значаја овој делатности и њено равноправно третирање у локалној заједници. У делатности и организацији ове Установе, потребе деце предшколског узраста и потребе породица за збрињавањем деце добиле су одговарајући институционални оквир.

Организациони и људски ресурси

У Установи ради укупно 13 радника, пет васпитача, три медицинске сестре, два куvara, два помоћна радника и један домар.

У „Моравском цвету” у Жабарима ради 8 радника + 1 приправник (9), 3 (+1) васпитача, 2 медицинске сестре, 1 куварица, 1 помоћни радник и 1 домар, док у „Пчелици” у Александровцу раде 5 радника + 1 сезонски (6), 2 васпитача, 1 медицинска сестра, 1 кувар, 1 помоћни радник и 1 домар (сезонски радник).

Када је реч о квалификационој структури запослених у Установи, директор има високу стручну спрему, запослени који се баве васпитно-образовним радом поседују VI (4 запослена) и IV (3 запослена) степен стручне спреме, док техничко особље поседује IV (3), III (1) и II (1) степен стручне спреме. У претходном периоду васпитно особље је похађало више стручних семинара.

Као важан део унутрашњих ресурса Установе препознати су и родитељи, са којима ће убудуће морати да се успостави активнија сарадња. Један део развојних циљева Установе подразумева и укључивање родитеља у предшколске активности

и њихово веће ангажовање у животу и раду Установе. Савет родитеља имаће већа задужења у складу са договореним активностима.

Просторни ресурси

Табела 9: Простори предшколске установе „Моравски цвет“

Р.бр.	Назив објекта <u>„Моравски цвет“ Жабари</u>	Број просторија	Ниво опремљености	
			класична	Добро опремљен
1.	Боравак за децу	2	*	
2.	Боравак за децу	1		*
3.	кухиња	2	*	
4.	Санитарни чвор	3	*	
5.	двориште	1		
6.	Ходник са центрима интересовања	1	*	
Р.бр.	Назив објекта <u>„Пчелица“ Александровац</u>	Број просторија	Ниво опремљености	
			Класично	Добро опремљен
1.	Боравак за децу	2	*	
2.	кухиња	2	*	
3.	Санитарни чвор	3	*	
4.	двориште	1		
5.	Ходник са центрима интересовања	1	*	

Партнерства у заједници и спољашњи ресурси

Део окружења предшколске установе чине и јавне и културне установе насеља и општине Жабари, као што су: Дом културе, библиотека, фудбалски клуб „Борац“, црквена општина Жабари, у општини: црква брвнара у Четережу, једна од најстаријих у окружењу, Четерешка шума, река Велика Морава.

Установа има веома добру сарадњу са општинском управом и његово деловање ће и у будуће бити усмерено ка активнијем укључивање општине у преузимање одговорности за развој вртића на њеној територији.

Установа сарађује са учитељима, педагогом, социјалном службом, педијатром и оснивачем СО Жабари.

Представници локалне заједнице који учествују у органу управљања у Установи ће у будућности показати виши ниво свести о важности улагања у васпитање и образовање, како би се лакше остварили развојни циљеви Установе.

Будући да је суштина развојног плана Установе компатибилна са циљевима ове стратегије и, наравно, односи се на обезбеђење садржајније, квалитетније,

обухватније и доступније мреже услуга за децу, битно је да планови развоја заједнице и Установе буду међусобно усклађени и да један другог допуњују и ојачавају.

У жељи да обезбеди ослањање Установе на сопствене потенцијале, унапређење васпитно образовног рада, укључење колектива у савремене токове, ефикасно коришћење сопствених ресурса, преузимање иницијативе и одговорности за сопствени развој, као и повезивање свих актера око заједничке идеје, Тим за развојно планирање урадио је анализу постојећих развојних капацитета Установе и поставио развојне циљеве.

Анализа стања Установе

Предности:	Недостаци:
<ul style="list-style-type: none"> - пријатан амбијент, - оптимизам васпитног особља, - мали колектив и добра комуникација, - спремност колектива за сарадњу са локалном заједницом и родитељима, - спремност васпитног особља за даље стручно усавршавање, - тимски рад, - професионално и добро руковођење вртићем, - стручан васпитни кадар. 	<ul style="list-style-type: none"> - путовање радника, - оптерећеност увек истих људи, - недостатак простора, - недовољна опремљеност савременим дидактичко-методичким материјалом, - дотрајали објекти вртића, - недовољна сарадња са родитељима.
Могућности:	Претње:
<ul style="list-style-type: none"> • добра сарадња са свим установама, • ангажовање и коришћење свих људских потенцијала, • развој туризма, • донације. 	<ul style="list-style-type: none"> • одлазак образованих људи ка већим местима, • страх од промене, • мали буџет за ову делатност, • неразвијена привреда, • миграције, • низак наталитет.

Учесници у процесу развојног плана Установе

Установа обједињује интересе и потребе деце, васпитача, родитеља и локалне заједнице, па је у планирању његовог развоја неопходно учешће, иницијатива и одговорност свих интересних група. Демократским учешћем свих у процесу развојног планирања обезбеђује се:

- отвореност према променама,
- богатство иницијатива и идеја,

- већа доступност и објективност у праћењу квалитета васпитне и образовне функције вртића,
- развој заснован на аутентичним потребама вртића,
- већа спремност свих интересних група за преузимање одговорности,
- бољи квалитет рада вртића и већи степен задовољства.

Области квалитета

Анализом тренутног стања и на основу резултата спроведене анкете у оквиру пројекта о самовредновању утврдили смо да се жељени правци развоја крећу у следећим областима:

- Дечији развој и напредовање (працење дечијег напредовања),
- Подршка деци и породици (сарадња породице и ПУ),
- Ресурси – материјално технички,
- Етос – Професионализам.

Развојни циљ

Побољшање квалитета рада у оба објекта Установе; организација рада која прати потребе и интересовања деце, потребе и интересовања родитеља; неговање атмосфере уважавања и размене; јачање компетенција васпитача за успешну комуникацију а све у циљу што квалитетније подршке дечјем развоју, подстицању партнерских односа како између родитеља и васпитача тако и између васпитача међусобно.

Специфични циљеви

ОБЛАСТ ПРОМЕНА	СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ	ПОКАЗАТЕЉИ КРОЗ ЦИЉЕВЕ
Дечји развој и напредовање: Напредовање у дечјем развоју и учењу	Оснаживање васпитача, медицинских сестара и стручних сарадника у професионалној улози кроз повећање њихове осетљивости и компетенције за дечје потребе и развој деце	Напредовање деце у развоју и учењу је планирана активност. Она се реализује кроз дечји портфолио. Кроз планове су дати сви важни показатељи: шта се посматра, када се прати, како се прати, начин прикупљања података, начин евидентирања података, промене, предузете активности и сл.
Подршка деци и породици: Сарадња породице и вртића	Подизање степена поверења родитеља у Установу и стварање прилика за оснаживање партнерског односа родитеља и васпитача;	Програм сарадње са породицом постоји, у оквиру сваке групе, и кроз њега је дефинисано и разрађено: облици сарадње, нивои сарадње, садржаји, начини информисања, могућности за веће укључивање родитеља;

<p>Етос: Професионализам</p> <p>Ресурси: Материјално-технички ресурси</p>	<p>Професионализам Унапређивање комуникације запослених у функцији боље организације рада; Побољшати услове и средину за учење и развој;</p>	<p>Тимски рад је присутан у свим сегментима; Размена информација је свакодневна а клима позитивнија; Радне собе су боље опремљене, олакшан је процес реализације васпитно-образовног рада;</p>
---	--	--

Школе

Прва школа у Жабарима отворена је 1855. године и радила је као приватна школа, у згради "Примиријелног суда". Од 1856. године ради као јавна, државна школа. Школа 1862. године добија нову зграду која се налазила на месту данашње аутобуске станице. Нове школске зграде су подигнуте 1899. године на плацу код цркве. Школа је имала 5 великих светлих учионица, две зборнице и стан за учитељски пар. Од 1926. године уведена су и одељења V и VI разреда а од 1952. године уводи се осмогодишња основна школа.

Пуних пет година, од 1923-1928. године у Жабарима је постојала Занатлијско-трговачка школа. То је једина стручна школа која је постојала у Жабарима.

Данас у Општини постоје два школска центра са седиштем у **Жабарима ОШ „Дуде Јовић“** и у **Александровцу ОШ „Херој Роса Трифуновић“**.

ОШ „Дуде Јовић“

Школу похађа 436 ученика смештених у 35 одељења у централној школи у Жабарима и 7 подручних школа (Породин, Симићево, Четереже, Брзоходе, Кочетин, Сибница, Витежево) које образује и васпитава 59 наставника и 2 стручна сарадника. Постоје и 3 издвојена одељења за предшколско образовање. У школи у Жабарима остварују се два образовна циклуса (од I до IV и од V до VIII разреда). Први образовни циклус остварује се у издвојеним одељењима Четереже, Кочетин, Сибница, Витежево, док се други образовни циклус остварује у одељењима Симићево, Брзоходе и Породин.

Школа бележи стагнацију или благи пад броја ученика из године у годину.

Уз неговање квалитетног образовно-васпитног рада велика пажња поклања се безбедности ученика, очувању и уређењу школске средине.

Сви ученици имају могућност да у току наставних и ваннаставних активности користе отворене терене за мали фудбал и кошарку.

У Акционом плану рада школе 2011-2016 наведени су следећи развојни циљеви:

- Ојачавање наставника да на креативни и савремени методички начин организују наставу, уз коришћење модерних техничких и наставних средстава;
- Побољшавање постојеће инфраструктуре и набавка савремених учила и намештаја;
- Подржавање стручног усавршавања наставника и укљученост наставника школе у различите програме стручног усавршавања ради подизања квалитета наставе и креирања савремене школе;
- Подржавање ваннаставних ученичких интересовања и организовање различитих активности ради подстицања што свестранијег развоја ученика.

Међу наведеним задацима су и:

- Организовати семинаре за наставнике ради упознавања са развојним тешкоћама деце са посебним потребама и њиховог укључивања у инклузивну и наставу;
- Са ученицима уредити просторије Ђачког клуба и омогућити несметано коришћење рачунара.

ОШ „Херој Роса Трифуновић“

Основна школа “Херој Роса Трифуновић” са седиштем у Александровцу, покрива седам насеља општине Жабари и то: Александровац, Влашки До, Миријево, Ореовица, Полатна, Свињарево и Тићевац.

Зграда матичне школе је изграђена 1937. године. Изузимајући школе у Миријеву, Свињареву и Полатни, које су изграђене 50-их година прошлог века, остале школске зграде старе су између 100 и 150 година. Основна школа у Ореовици спада у најстарије школе у Браничевском округу. Почетак њеног рада се према архивским подацима везује за школску 1835/36. годину.

Школа располаже са 34 класичне учионице укупне површине 1500 m². Наставна средства којима школа располаже не задовољавају прописане нормативе. Реконструкцијом и доградњом централне школе знатно су побољшани услови за одвијање наставног процеса у Александровцу.

Школу похађа 371 ученик, у седам насеља, који су распоређени у 27 одељења редовне наставе и 6 одељења припремне наставе. У предметној настави наставу похађа 178 ученика у 10 одељења, а у разредној 157 ученика у 14 одељења и то у 2 комбинована (Ореовица, Миријево), 4 неподељења (Тићевац, Свињарево, Миријево и Полатна) и 8 чистих одељења у Александровцу и Влашком Долу.

У два одељења наставу за децу са сметњама у развоју похађа 12 ученика, док припремну наставу похађа 24 предшколаца.

Наставни план и програм реализује 39 наставника, и то 16 разредну и 23 предметну наставу.

Школа географски припада северном делу општине Жабари где се становништво доминантно бави пољопривредом. Образовно-социјална структура родитеља ученика који похађају школу намеће потребу додатног ангажовања школе на остваривању образовно-васпитних задатака. Такође, у многоме је израженија васпитна улога школе, с обзиром да је велики број родитеља на привременом раду у иностранству.

Када су људски ресурси у питању може се рећи да у школи ради стручно оспособљен кадар: 9 наставника има средњу, 17 вишу и 13 високу стручну спрему. Запослени похађају стручне семинаре (нпр. семинар „Јачање капацитета за децентрализацију образовања” похађало је 5 наставника и школски педагог).

Што се тиче техничке опремљености, школа поседује: четири рачунара за потребе административне службе, 7 графоскопа, 1 микроскоп, сателитску антену, 3 касетофона, хармонику, синтисајзер, 3 магнетне табле, једну белу таблу, два глобуса, географске и историјске карте, кино-пројектор, дија-пројектор и два фотокопир апарата.

Услед недостатка материјалних средстава отежано је извођење наставног процеса. Сталан проблем представља одвијање наставе физичког васпитања. Ни једна од две осморазредне школе (Александровац и Влашки До) немају фискултурну салу.

У Школском развојном плану 2010-2015. дефинисани су следећи развојни циљеви:

- Подизање квалитета наставе набавком и применом наставних средстава;
- Осавремењавање и подизање квалитета наставе применом нових наставних метода;
- Побољшање услова рада у школи уређењем унутрашњег простора и непосредне околине као и изградња непостојеће инфраструктуре;
- Побољшање комуникације на релацији наставник-ученик и наставник-наставник;
- Побољшање квалитета комуникације између школе и родитеља.

Образовање деце са сметњама у развоју

С обзиром на то да знатан број деце није могао да прати редовну наставу, у школској години 2006/07. у школи су отворена два одељења за децу са посебним потребама..

Ове школске године наставу у тим одељењима похађа укупно 13 ученика и то: 4 у другом разреду, 3 у трећем, 4 у петом и 2 ученика у шестом разреду. Они су смештени у класичним учионицама без адекватних наставних средстава.

Резултати у раду би вероватно били много бољи када би са овом децом радили дефектолози који су иначе дефицитаран кадар у целој држави, па тренутно наставни план у овим одељењима остварују професори разредне наставе.

Ова деца у школи проводе мало времена (такав је прописани наставни план и програм) и професори сматрају да би им одговарао целодневни боравак због специфичности у менталном склопу, међутим, у школи не постоји организован целодневни боравак.

Иначе, редовну наставу у школи похађа и један ученик са инвалидитетом (не може да се креће без колица), дете просечне интелигенције. Пошто је интелектуално очуван не може се сврстати са осталим ученицима из наведених одељења, а са друге стране, ни одељење редовне наставе није оптимална средина за њега.

Можда би помогло ако би и родитеље активно укључили у школски живот своје деце, јер они бораве у школској згради док су деца у школи, а нису заокупљени конкретним активностима.

Да би се сви ови проблеми решили, потребна је помоћ и подршка локалне самоуправе и шире друштвене заједнице.

5.5. Здравство

Историјат

Прва среска амбуланта у Жабарима основана је 1881. године. Среска амбуланта налазила се у среској згради, на месту данашњег општинског суда. Након формирања општине Жабари, 1960. године отворен је Дом здравља у Симићеву, док је модеран Дом здравља у Жабарима са специјалистичким службама, неколико лекара специјалиста, десетином медицинских сестара, лабораторијом, апотеком и хитном помоћи изграђен седамдесетих година. Међутим, прошле године је, према новом Закону о здравственој заштити, формиран Дом здравља Жабари као примарна здравствена установа под управом локалне самоуправе, док је пре тога здравство било под управом Здравственог центра Пожаревац.

Након ове промене започело се са интензивним реорганизовањем рада установе и запошљавањем нових лекара.

Законски и управни оквир

Дом здравља Жабари је институција чији је рад одређен Законом о здравственој заштити, Законом о здравственом осигурању и Статутом Дома здравља. Одлуком општинске скупштине Дом здравља је установљен као здравствена установа примарне здравствене заштите у општини Жабари.

Управљање установом врши Управни одбор од 5 чланова, док су послови надзора у надлежности трочланог Надзорног одбора. Пројекција будућег рада се представља у Годишњем плану који ради установа, док се реализоване активности приказују у Извештају о раду.

Од 01.01.2013. године Дом здравља Жабари је добио статус акредитоване здравствене установе на период од 3 године.

Према капитационим табелама које се праве за све домове здравља у Србији, којих има 158 укупно, а ове табеле приказују оцене према радном учинку изабраних лекара и оцену дома здравља у целости Дом здравља Жабари је рангиран као пета установа у Србији.

Људски ресурси

Дом здравља Жабари има 83 радника, од чега 55 здравствених и 24 немедицинска радника, 16 лекара и 38 медицинских техничара, и 1 фармацеутског техничара. Што се немедицинских радника тиче, ДЗ Жабари има 6 административних радника и 18 техничких радника.

Процесом развоја људских ресурса у институцији одлучује и управља Стручни савет ДЗ Жабари. Планирање развоја људских ресурса је стратешко и дугорочно. Ради се анализа потреба запослених за даљим развојем и то: стицање професионалних знања и вештина директно везаних за посао и радно место и усавршавање личних компетенција-капацитета за тимски рад.

У оквиру редовног буџета Дома здравља не постоји посебни буџет за усавршавање компетенција запослених.

Због сведених ресурса за повећање броја запослених и њихово усавршавање приоритети у развоју људских ресурса су специјализација једног броја лекара и осталог медицинског кадра.

Током 2012. године континуираном едукацијом, дообуком или поновном обуком у циљу обнављања знања обухваћен је целокупни медицински и делом немедицински кадар.

Просторни ресурси

Дом здравља Жабари има 9 објеката, који захтевају не само редовно и инвестиционо одржавање, већ и обимнију реконструкцију која је хитно потребна.

Дом здравља поред матичног објекта у Жабарима има на терену 8 амбуланти, што, имајући у виду да Општина има 15 насеља, значи да амбуланте раде у практично сваком другом насељу. Централни објекат и здравствена станица у Александровцу имају централно грејање, док се остали објекти греју на чврсто гориво или на струју и овај начин грејања без сваке сумње треба заменити.

Нема медицине рада нити рехабилитационих програма. Не постоји развојно саветовалиште, саветовалиште за младе, саветовалиште за болести зависности,

саветовалиште за жене, саветовалиште за труднице, саветовалиште за планирање породице.

Званично Дом здравља нема саветовалишта сходно Закону о здравственој заштити, али је у оквиру здравствене заштите деце и омладине задржано: саветовалиште за децу, надзор над предшколским установама, као и учешће у програмима промоције здравља за децу школског узраста.

Здравствена заштита жена је велики проблем ове установе, с обзиром да нема лекара-гинеколога. То је велики проблем јер је промоција здравља у овој служби од великог значаја (програми превенције карцинома дојке и грлића материце).

Када су у питању програми превенције здравља, они се на територији Општине тешко остварују јер је ниво опште културе становништва веома низак, те су програми код становништва тешко пријемчиви и одзив је веома слаб, иако су сва наша насеља обезбеђена патронажним сестрама, а више од половине насеља имају амбуланте са сталним радом лекара. Практично се већи део активности своди на куративни рад.

Здравствена заштита одраслог становништва је доста добро организована. То је важно јер се ради о старом становништву, код кога је заступљен и велики број хроничних – масовних незаразних болести које се из године у годину повећавају (морбидитет), као и велики број смртности (морталитет) тако да је природни прираштај негативан – низак, а све је иначе везано и са социо-економским разлозима и миграцијама становништва.

Оваквој једној средини све су више потребни, када је здравство у питању, лекари за рад у породицама, интернисти и геронтолози, с обзиром на старосну структуру становништва и проблеме здравствене заштите старог становништва, којима су и здравствене службе све недоступније због разудности насеља и проблема са јавним превозом.

Дом здравља нема хитну помоћ, већ дежурство као вид целодневне службе и то на нивоу службе опште медицине која је стационирана – не излази на терен.

У том смислу треба и интерпретирати информацију да је у току 2012. године обављено 3.295 прегледа у служби хитне помоћи.

Патронажа у току 2012. године:

- Патронажном службом обухваћено је 954 домаћинства;
- Обављене су 2.557 посете патронажне службе;
- Обављено је 595 посета патронажне службе старим лицима изнад 60 година;
- Обављено је 75 посета патронажне службе трудницама.

У оквиру интернистичке амбуланте ради саветовалиште за дијабетес. Оно је већ годинама врло добро организовано и данас је на завидном нивоу. У саветовалишту ради један лекар и две медицинске сестре.

За Дом здравља велики проблем већ годинама представља обезбеђење високог медицинског кадра (пре свега специјалистичког) а тренутно и кадра за информатику.

За овакве средине је и те како потребно обезбедити екипе за кућно лечење и негу обзиром да је становништво старо и слабо покретно.недостају сервиси подршке у заједници (прелазно лечење до повратка у породицу).

Такође, примарне превентивне акције су често некоординисане унутар служби као и са другим нивоима).

Будући да не постоје локални медији, не постоји ни организовани и континуиран начин обавештавања јавности о раду установе.

Услед ограничене расположивости људских ресурса, након радног времена врши се редовно дежурство које, наравно, у послеподневним и ноћним часовима уз недостатке службе хитне помоћи, чини да је здравствена заштита становништва и доступност услуга сведена на реакцију у хитним случајевима.

Корисници

Дом здравља у Жабарима пружа здравствене услуге за територију општине Жабари, која има укупно 11.380 становника, од којих већину чини становништво изнад 45 година живота.

У току 2012. године на 11.380 становника било је 11 лекара опште праксе што практично значи да је однос један лекар на просечно 1.000 становника. У 2012. години обављено је 46.893 прегледа у служби опште медицине.

5.6. Национална служба за запошљавање

Национална служба за запошљавање (НСЗ) – филијала Пожаревац ради на основу Закона о запошљавању, Закона о раду, Закона о евиденцијама у области рада, Закона о запошљавању инвалида, Статута, Правилника о раду итд. НСЗ усклађује понуду и тражњу на тржишту рада, посредује између предузећа, центара за обуку и школа, игра активну улогу у развоју локалних стратегија и програма запошљавања.

НСЗ је институција која организовано брине о незапосленима Општине. Незапослени остварују право на обавештавање о могућностима и условима за запошљавање; посредовање у запошљавању; додатно образовање и обуку; мере активне политике запошљавања; новчану накнаду за време незапослености и др.

На подручју општине Жабари нема испоставе НСЗ тако да су грађани принуђени да своја права остваре у филијали НСЗ у Пожаревцу.

Кроз програми "активних мера" НСЗ на подручју Општине ове године, организовани су јавни радови, путем којих је обезбеђен привремени ангажман 6 незапослених лица на пословима пружања услуга помоћ у кући за децу са сметњама у развоју.

Анализа незапослености

Проблем незапослености је један од кључних проблема Општине. Узроци незапослености су бројни: транзициони државни процес, светска економска криза, приватизација, неусклађеност тржишне понуде и квалификација незапослених...

Крајем фебруара 2013 године, у Браничевском округу регистровано је 10.631 незапослених лица од чега 5.409 жена или 50,9%. Број регистрованих незапослених се повећао за 270 лица или 2,5% у односу на претходни месец, а у односу на фебруар 2012. године регистровано је повећање броја незапослених за 222 или 2,1%.

Сличан тренд повећања броја незапослених важи и за општину Жабари. У јануару је евидентирано 427 незапослених лица (од чега 205 жена), а у фебруару 439 незапослених (206 жена).

Доња табела нам показује да је у Општини највише незапослених лица са I степеном стручне спреме (161), а следе незапослени са III степеном стручне спреме.

Табела 10: Незапослена лица према степену стручне спреме и полу, фебруар 2013.										
Степен	I	II	III	IV	V	VI	VII-1	VII-2	VIII	Укупно
укупно	161	36	110	97	1	15	18	1	0	439
жене	72	15	38	57	1	11	12	0	0	206

У општини Жабари највише је незапослених из старосне групе 20-24 година (84). Следе они 25-29 година (62) и 35-39 година (52). Забрињавајуће је што, како видимо, велики број младих људи не успева да нађе посао, јер то може утицати на њихов одлазак из Општине, што ће додатно допринети њеној депопулацији.

Табела 11: Незапослена лица према старости и полу, фебруар 2013.											
Старосна група	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-65	Укупно
укупно	26	84	62	49	52	43	46	31	30	16	439
жене	9	46	25	25	21	19	29	19	9	4	206

Према трајању незапослености, у Општини је највише оних који посао чекају 1-2 године (87), а затим оних који чекају до 3 месеца (79). Велики је број и

оних који не могу да се запосле 5-8 година (52), што је посебно забрињавајући податак.

Табела 12: Незапослена лица према трајању незапослености и полу, фебруар 2013.

Трајање незапосл.	До 3 месеци	3-6 месеци	6-9 месеци	9-12 месеци	1-2 године	2-3 године	3-5 године	5-8 година	8-10 година	> 10 година	Укупно
укупно	79	35	38	24	87	47	40	52	8	29	439
жене	31	18	19	10	35	25	21	21	5	21	206

Из табеле која следи може се видети да је током 2012. године било просечно 13 пријављених потреба за запошљавањем, док је радни однос заснивало просечно 53 лица. Евидентирано је просечно 27 новопријављених а запошљавано је у просеку 10 лица са евиденције.

Табела 13: Подаци о незапослености и запошљавању по месецима, 2012.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Просек
пријављене потребе за запошљавањем	2	3	12	69	0	30	1	20	10	3	0	0	13
заснивање радног односа	40	37	39	48	79	47	42	70	56	59	67	46	53
новопријављени	42	34	31	30	17	19	44	20	23	22	24	21	27
запослени са евиденције	5	9	11	7	29	8	10	5	8	6	10	10	10

5.7. Цивилно друштво

ЦРВЕНИ КРСТ

Делатност општинске организације Црвеног крста је одређена Законом о Црвеном крсту Србије на основу ког има положај организације која помаже надлежним државним органима у хуманитарној области. Основна делатност ове организације јесте социјална заштита, збрињавање становништва, брига о старима, организовање акција давање крви, подела хуманитарних пакета, рад са подмлатком и омладином, здравствено превентивни рад и др.

Црвени крст Жабари је организација са скромним људским, организационим, материјалним и финансијским ресурсима. Њен рад је подржан од локалне самоуправе у финансијској скали која омогућује запосленост једног службеника (секретара организације) који успева да током године спроведе само елементарне програмске активности, и то у крајње сведеном опсегу (добровољно давање крви, организовање социјалног летевања за сиромашну децу и слично).

Чланови Црвеног крста Жабари су волонтери свих 15 насеља општине Жабари, који имају своје представнике у Скупштини црвеног крста. Волонтери су углавном средње старосне доби, а у двома централним основним школама раде инструктори који раде са подмлатком и младима.

Црвени крст Жабари смештен је у својој згради, изграђеној помоћу донације, површине 40 квадратних метара, с тим да још није обезбеђен потребан канцеларијски материјал и изграђен мокри чвор.

У току 2010, 2011. и 2012. године Влада Републике Србије је обезбедила пакете хране и хигијене за најугроженије становништво, и избегло и расељено становништво са Косова и Метохије. Такође, у 2010. и 2011. години подељена је помоћ у виду пакета хране и хигијене у 250 породица, а 2012. је овом помоћи обухваћено 300 најугроженијих породица са преко 1.000 лица.

Организација тренутно, као партнер са ЦК Смедерево, спроводи пројекат „Спречавање туберкулозе“.

У свом досадашњем раду Црвени крст је сарађивао са свим релевантним актерима у локалној заједници у области социјалне политике: основне школе, дом здравља, центар за социјални рад. Такође, позитивно је оцењена и подршка органа Скупштине општине.

С обзиром да у Општини нема регистрованих штампаних ни електронских медија, ЦК се за помоћ у извештавању спорадично обраћа медијима из околних општина.

У недостатку програма конкретне помоћи, ЦК корисничким групама превасходно помаже кроз психо-социјалну помоћ, информације и савете како да остваре своја права и помоћ преко других органа и организација. Поред овог, перманентно се скупља и врши подела половне одеће и обуће за децу и одрасле особе у потреби.

Као посебно значајна група корисника којима је неопходна помоћ и чији се број из дана у дан повећава препозната су стара и изнемогла лица, без помоћи другог члана породице. Оцењено је да би реализација неког програма који би старим и изнемоглим лицима помогао у њиховом дому, од помоћи у кући, до спремања оброка, бриге о здравственим потребама, хигијени итд. била најсврхисходнија на територији општине Жабари. Овакав програм се тренутно и спроводи преко Центра за социјални рад у Жабарима.

ОСНОВНА ОРГАНИЗАЦИЈА ПЕНЗИОНЕРА ОПШТИНЕ ЖАБАРИ

Основна организација пензионера општине Жабари је удружење грађана које примарно окупља пензионере, брине се о њиховим друштвеним потребама и

као организација ради на ублажавању социјалних проблема својих чланова, али и старих лица уопште.

Захваљујући доброј сарадњи са локалном самоуправом, у прилици је да под одређеним критеријумима својим члановима понуди остваривање додатних права социјалне заштите као што су:

- право коришћења кредита на 7 месеци за куповину угља,
- право коришћења аутобуског превоза на 12 месеци, за туристичка путовања: (иностранство, бање, излети....)
- право коришћења куповине животног намирница на одложено плаћање.
- право коришћења бањског лечења на 12 месеци

Организација не располаже са професионално ангажованим и плаћеним кадром који би управљао радом организације. Просторије удружења су погодне само за радне састанке и мања окупљања.

Ова организација пензионера у 2007 . год. имала је укупно регистрованих 142. пензионера, а од почетка 2008. године заједно са симпатизерима учлањено је још 112, тако да укупно сада има 254 регистрованих и тај број се стално повећава.

Удружење пензионера своје најзначајније капацитете има у чланству и мрежи друштвених контаката са пензионерима у заједници. Стога, може да игра значајну улогу у промовисању, дизајнирању и организовању социјалних сервиса за старе.

У закључку, разматрајући присуство и рад цивилног сектора у општини Жабари, можемо рећи да два постојећа удружења грађана, Црвени крст и Основна организација пензионера, која делују на подручју општине Жабари као најзначајнији ресурс имају мрежу социјалних контаката у заједници, добро познавање потреба својих корисника, функционалну сарадњу са јавним сектором и подршку у регионалној, то јест националној матичној организацији.

С друге стране, ни једна од ових организација нема задовољавајуће радне просторије и опрему, иоле значајнију финансијску историју, искуство у пројектним наступима на компетитивним конкурсима, те без већих улагања у развој људских кадрова оне не могу да представљају значајнији ресурс за обезбеђивање већих пројектних трансфера.

Такође, битан недостатак када је реч о цивилном сектору јесте то што многе релевантне циљне групе и проблеми нису заступљени:

- Нема НВО које се баве питањима образовања, деце и младих које су корисници буџета, као ни професионалних и струковних удружења која се баве образовањем, децом и младима, а које су корисници буџета.
- Нема ни једне НВО ОСИ која реално делује на овом подручју; постоје неки односи са међуопштинским удружењима, али без ефекта на терену.

ЦЕНТАР ЗА ДРУШТВЕНО ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ (ЦДЕР)

ЦДЕР из Јагодине је основан 2005. године, од стране експерата из више области, са намером да делује локално, национално и интернационално.

Примарно подручје деловање ЦДЕР-а је у сектору социјалне политике у најширем смислу речи (првенствено социјална заштита и омладинска политика).

Основни облик деловања је изградња институционалних/организационих капацитета, развој људских ресурса.

Корисници ЦДЕР-а су првенствено правни субјекти (локалне самоуправе, разне јавне установе, НВО, развојне агенције), као и млади.

Организација има 4 стално запослена и велику мрежу волонтера и стручних сарадника.

Експертиза организације је стратешко планирање и изградња капацитета институција и организација.

Кроз низ споразума и протокола ЦДЕР је остварио активно партнерство са 14 локалних самоуправа са подручја ширег Поморавља, 20-так јавних уснова (углавном ЦСР-а, НСЗ, неколико школа...) и са 30-так удружења грађана.

ЦДЕР се примарно финансира пројектно, на основу одобрених апликација на компетитивним конкурсима. Важан извор финансирања обезбеђује се на основу уговора о пружању консултантских услуга или обука којих је ЦДЕР имао 40-так са разним локалним актерима. Од оснивања до данас ЦДЕР је спровео 25 донаторских пројеката и преко 40-так уговора о пружању услуга (пружање консултантских услуга, обука...) које је склопио са великим бројем локалних самоуправа, центара за социјални рад, НВО и др.

Као партнер општине Жабари, ЦДЕР је обезбеђујући менаџмент и експертизу учествовао у пројекту Корак ка инклузији (*A Step Toward Inclusion*), који је финансирала Европска Комисија.

УДРУЖЕЊЕ ОСОБА СА ЦЕРЕБРАЛНОМ И ДЕЧИЈОМ ПАРАЛИЗОМ „ВОЉА ЗА ЖИВОТОМ“

Удружење особа са церебралном и дечијом парализом „Воља за животом“ основано је 2003. године и регистровано у Министарству за људска и мањинска права. Налази се у Великој Плани. Радно време организације је од 08-15 сати, сваког радног дана.

Тежња Удружења „Воља за животом“ најпре је била идентификација потреба и утрђивање броја чланства, бар приближно, пошто до сада ни у једној стручној служби евиденција није била целовита. Затим, као групацији, особама са инвалидитетом доступнија су нека законом утврђена права и прописи, попуст у телефонском саобраћају, олакшице у саобраћајном транзиту, приликом плаћања струје, комуналних услуга и друга законска права.

Један од задатака удружења је и обезбеђивање ортопедских помагала члановима. Захваљујући ангажовању руководећег тима удружења у сарадњи са суграђанима-волонтерима успели су да реализују два пројекта које је финансијски помогла америчка фондација *ACDI VOCA* и то:

- набавка ортопедских помагала (инвалидских колица, штака, шеталица, ортопедских ципела, очних протеза, декубитних јастучића, силиконских чарапа и др);
- набавка канцеларијске опреме (компјутер, штампач и пратећа опрема).

Један од најважнијих пројеката које је Удружење „Воља за животом“ реализовало је „Приступачност града особама са инвалидитетом“ које је подржало Министарство рада и социјалне политике у партнерству са локалном самоуправом. У оквиру овог пројекта све државне институције, образовне и културне установе у Великој Плани постале су доступне не само особама са инвалидитетом већ и старијим лицима и мајкама са децом у колицима.

Након овог важног пројекта низали су се многи други као што је пројекат „Израде локалног плана акције у области инвалидности“, креативне психосоцијалне радионице и многобројни други који за циљ имају равноправност ОСИ и осталих чланова заједнице. Захваљујући доброј традицији пословања у току вишегодишњег рада реализовани су и сервиси подршке „Помоћ у кући“, персонална асистенција, Клуб за особе са инвалидитетом „Срце на длану“ и Дневни центар „Лане“.

Дневни боравак који функционише у оквиру овог удружења је најближи Општини Жабари, и може постати решење за збрињавање деце са сметњама у развоју у наредном периоду. Такође, удружење би могло пружити драгоцену саветодавну помоћ при формирању удружења особа са инвалидитетом на подручју Општине Жабари.

УДРУЖЕЊЕ ГРАЂАНА „Шанса“

Удружење грађана „Шанса“ основано је 2008. године са седиштем у Пожаревцу, своју делатност остварује на територији Републике Србије. Организација је самостални субјекат и њени основни циљеви су залагање за побољшање квалитета живота угрожених, маргинализованих и дискриминисаних појединаца, породица и група у Србији кроз реализацију програма информативне, психосоцијалне, едукативне подршке у складу са хуманитарним принципима и принципима заштите људских права.

Примарне корисничке групе су: деца, млади, одрасли и стари, маргинализоване групе које имају потребу за психосоцијалном, економском, едукативном и хуманитарном помоћи.

Услуге које организација пружа корисницима су: едукација, информисање, психо социјална помоћ, саветовања.

Организација има 20 чланова и сви су активни, а различите су полне, старосне и образовне структуре. Организовани су по пројектима и нема стално запослених.

Директни партнери у спровођењу пројеката и програма су друге НВО, институције социјалне заштите, локална самоуправа и друго (полиција, тужилаштво). Организација највише сарађује са Центром за социјални рад, образовним институцијама, полицијом и локалном самоуправом.

Удружење је од 2009. године уз подршку Града Пожаревца и донатора успоставило сервис за подршку деци и младима са поремећајем у понашању (укључујући и почионице најтежих кривичних дела). У тој области је један од најважнијих пружалаца услуга у земљи.

6. НОРМАТИВНИ ОКВИР

Стратегија развоја социјалне заштите Општине Жабари за период 2013–2020 усклађена је са релевантним националним стратешким и акционим плановима, законима и правилницима који регулишу пружање услуга социјалне заштите.

Све логике развоја секторских односа и организације пружања услуга у најбољем интересу корисника узете су у обзир и прилагођене су специфичним околностима у Општини Жабари, почев од Стратегије за смањење сиромаштва и Стратегије развоја социјалне заштите као свеобухватних „крвних“ докумената којима Република Србија планира развој сектора, па све до специфичних, тематских, на једну циљну групу или на један сектор усмерених развојних докумената попут Националне стратегије старења, Националног Акционог плана за децу, Стратегије за унапређење положаја особа са инвалидитетом и других релевантних докумената.

Кључан оквир представља Закон о социјалној заштити донет 2011. године (Службени гласник РС бр. 24/2011). Закон о социјалној заштити предвидео је повећање броја корисника социјалне помоћи, веће новчане износе за најсиромашније, развој и подстицај хранитељства и бриге о старима. Значајни помаци у закону су направљени у односу на туђу негу и помоћ и подршку родитељима који брину о својој деци са сметњама у развоју. Закон је значајан јер

развојем услуга социјалне заштите на локалном нивоу има за циљ и стварање једнаких могућности за самостални живот и подстицање социјалне укључености свих грађана.

Закон о социјалној заштити у свом уводном делу (чланом 3) дефинише циљеве социјалне заштите, између осталог наводећи стварање једнаких могућности за самостални живот и подстицање социјалне укључености. Ове одредбе су написане на основу одредби члана 19. Конвенције о правима особа са инвалидитетом и члана 15. ревидиране Европске социјалне повеље.

Закон утврђује поштовање начела заштите људских права и достојанства корисника услуга социјалне заштите (члан 24) и забрањује њихову дискриминацију (члан 25), укључујући забрану дискриминације на основу инвалидности. Услуге се пружају кориснику у најмање рестриктивном окружењу (члан 27), тако да се омогући останак у локалној заједници.

Чланом 40. закона дефинисане су групе услуга социјалне заштите. Између осталог, ту су услуге у заједници које обухватају и дневне боравке и помоћ у кући. Закон такође по први пут у Србији предвиђа услуге подршке за самостални живот: становање уз подршку, персоналну асистенцију, обуку за самостални живот. Становање уз подршку финансираће се из републичког буџета, док ће локалне самоуправе финансирати услуге персоналне асистенције. Услуге подршке самосталном животу пружају се појединцу како би се његове могућности задовољавања основних животних потреба изједначиле са могућностима других чланова друштва, да би му се побољшао квалитет живота и омогућило да води самосталан и квалитетан живот у друштву (став 1 члана 45. Закона).

Чланом 41. закон дефинише кориснике права и услуга социјалне заштите. Међу малолетницима између осталог су апострофирана деца и млади са сметњама у развоју – телесним, интелектуалним, менталним, сензорним, говорно-језичким, социо- емоционалним, вишеструким – чије потребе за негом превазилазе могућности породице. Међу пунолетним особама између осталог су апострофиране особе чије су благостање, безбедност и продуктиван живот у друштву угрожени услед инвалидности, нарочито ако имају телесне, сензорне, интелектуалне, менталне или тешкоће у комуницирању, а услед друштвених или других препрека се суочавају са функционалним ограничењима у једној или више области живота. Ова законска дефиниција се ослања на биопсихосоцијални модел приступа инвалидности.

Нови Закон о социјалној заштити уређује и услове за домски смештај корисника, укључујући и смештај у мале домске јединице. Ипак, ова материја је разрађена мање детаљно него у ранијим законима, у складу са настојањем да се подстакне процес деинституционализације.

Чланом 61. закона предвиђена је могућност да се услуге развијања радних способности и радног ангажовања корисника пружају у установама социјалне

заштите и радним центрима у складу са одредбама Закона о професионалној рехабилитацији и запошљавању особа са инвалидитетом.

Закон у члану 79. набраја врсте материјалне подршке, између осталог и додатак за помоћ и негу другог лица и увећани додатак за помоћ и негу другог лица. Право на додатак за помоћ и негу другог лица има лице коме је због телесног или сензорног оштећења, интелектуалних потешкоћа или промена у здравственом стању неопходна помоћ и нега другог лица у остваривању основних животних активности (чл. 92, ст. 1). Право на додатак за помоћ и негу другог лица остварује се у поступку прописаном прописима о пензијско-инвалидском осигурању. Закон о социјалној заштити сада прописује да потреба за помоћи и негом другог лица постоји код лица коме је услед телесног оштећења, оштећења чула вида које узрокује губитак осећаја светлости са тачном пројекцијом или се вид постиже са корекцијом 0.05, интелектуалних потешкоћа или промена у здравственом стању неопходна помоћ и нега другог лица ради задовољења основних животних потреба и које не може да устане из кревета, да се креће унутар стана без употребе помагала, да се храни, свлачи, облачи или да одржава основну личну хигијену без помоћи другог лица. Закон предвиђа да је износ месечног додатка за помоћ и негу другог лица седам хиљада шест стотина динара и да се усклађује са индексом потрошачких цена два пута годишње (чл. 93). Право на увећани додатак за помоћ и негу другог лица има особа којој је на основу прописа о пензијско - инвалидском осигурању утврђено телесно оштећење од 100 процената по једном основу, или да има трајни органски поремећај неуролошког или психичког типа (чл. 94). Такође, сада право на увећани додатак има и лице које има више оштећења, с тим да ниво оштећења износи по 70% и више процената и то по најмање два основа. Месечни износ увећане накнаде је двадесет хиљада и пет стотина динара и он се усклађује са индексом потрошачких цена два пута годишње (чл. 94).

Значајно је што закон предвиђа могућност да органе социјалне заштите могу оснивати како органи државе, територијалне аутономије и локалне самоуправе, тако и друга физичка и правна лица која испуњавају законом прописане услове, чиме се афирмише плурализам пружалаца услуга социјалне заштите. Једино локалне самоуправе могу оснивати центре за социјални рад, а Република и покрајина заводе за социјалну заштиту. Уколико установе социјалне заштите које су основале Република, аутономна покрајина или локална самоуправа не могу да пруже услуге социјалне заштите у потребном обиму, услуге у поступку јавне набавке може пружити лиценцирани пружалац услуга из приватног сектора (чл. 64). Наручилац услуга обезбеђује најквалитетније и најекономичније услуге али мора водити рачуна о интересима корисника, а пружалац услуга мора поштовати стандарде квалитета услуга (чл. 66). По овом Закону *услуге социјалне заштите могу пружати, поред установа социјалне заштите, удружења грађана, физичка и правна лица, односно они актери који су добили лиценцу за пружање услуге.*

Детаљније регулисање социјалне заштите - усвојени правилници:

У току израде Стратегије развоја социјалне заштите, 22. маја 2013, усвојена су и ступила су на снагу четири нова подзаконска акта - правилника који детаљније регулишу област социјалне заштите:

- Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите
- Правилник о лиценцирању стручних радника у социјалној заштити
- Правилник о лиценцирању организација социјалне заштите
- Правилник о изменама и допунама Правилника о стручним пословима у социјалној заштити
- Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите који прописује минималне структуралне и функционалне стандарде које морају да испуне сви пружаоци услуга

Према законској дефиницији услуге социјалне заштите су „активности пружања подршке и помоћи појединцу и породици ради побољшања, односно очувања квалитета живота, отклањања или ублажавања ризика неповољних животних околности, као и стварање могућности да самостално живе у друштву“. Према Правилнику о минималним стандардима за пружање услуга социјалне заштите „услуге се састоје од активности и добара које се нуде кориснику у циљу побољшања квалитета живота и задовољавања потреба и отклањања или ублажавања ризика“. Истим Правилником за сваку од услуга социјалне заштите дефинисана је потенцијална корисничка група као и сврха и садржај услуге.

У одређивању циљне групе корисника одређене услуге социјалне заштите водило се рачуна о томе како је у Закону о социјалној заштити одређено ко су могући корисници услуга социјалне заштите. Закон о социјалној заштити (члан 4) даје општу дефиницију корисника социјалне заштите – „сваки појединац и породица којима је неопходна друштвена помоћ и подршка ради савладавања социјалних и животних тешкоћа и стварање услова за задовољење основних животних потреба“ и кориснике сврстава у групе: деца и млади (малолетно лице и пунолетно лице до 26 година живота), одрасли (26 до 65) и старији корисници (65+). У зависности од циљне групе одређују се *сврха и садржаји* услуге. Сврха упућује на основне циљеве, односно исходе који се желе постићи пружањем конкретне услуге. Генерално, циљ или сврха свих услуга које се пружају у локалној заједници је задовољавање потреба у непосредном окружењу, како би се спречило коришћење рестриктивнијих услуга (резиденцијални-домски смештај). Овај циљ се, у зависности од корисничке групе, остварује путем различитих исхода, који се крећу од очувања постојећих потенцијала до развијања недостајућих знања и вештина које омогућавају успешнију интеграцију у локалну заједницу.

Садржаји услуга представљају групе активности посредством којих се постижу жељени исходи и крећу се од помоћи у обављању кућних послова, обезбеђивање исхране и преноћишта, неге, посредовања, заступања, до едукативних, образовних

и културно забавних садржаја. Услуге су увек засноване на *стандардима*. Испуњеност стандарда доказује да пружалац услуга поседује захтевани квалитет.

Стандарди се генерално деле на минималне (основне) и високе (изванредне). *Минимални стандарди* представљају основни квалитет који се мора обезбедити. Они омогућавају да сви корисници независно од свог материјалног статуса имају право на једнак третман и квалитет услуга. *Стандарди високог (изванредног)* квалитета развијају се из „најбоље праксе“. Поред минималног (основног) садрже и виши ниво квалитета, које службе самостално развијају.

У Правилнику о минималним стандардима за пружање услуга социјалне заштите стандарди се операционализују кроз функционалне и структуралне стандарде за сваку услугу. *Функционални стандарди* одређују вредносне, квантитативне и квалитативне димензије стручних поступака. Представљају минималне захтеве за одређеном активношћу. *Стандарди структуре* се односе на материјалне (инфраструктурне), кадровске и организационе аспекте службе.

Будући да су минимални стандарди постали саставни део нормативног система социјалне заштите у Србији, они **представљају основни и обавезујући услов за лиценцирање пружаоца услуга**. Неке од карактеристика услуга социјалне заштите су: континуираност, доступност, функционалност и економичност. *Континуираност* означава да се услуга пружа у дужем временском периоду, да је одржива са становишта стабилних извора финансирања и перманентно присутне корисничке групе. Услуга мора бити *доступна* циљној групи којој је намењена. То се између осталог обезбеђује дефинисањем броја корисника и транспарентним листама чекања. Услуге су *функционалне и економичне* уколико жељене циљеве постижу уз економичан утрошак средстава.

Испуњеност стандарда квалитета услуге представља један од услова за добијање **лиценце за организацију (институцију) која пружа социјалне услуге**. Правилницима о лиценцирању стручних радника и организација социјалне заштите прописују се ближи услови за издавање и обнављање лиценце, односно суспензију и одузимање лиценце.

Нормативно уређење социјалне заштите Општине Жабари:

Општина Жабари је правовремено реаговала на законске промене, и током 2011. године усвојила **Одлуку о социјалној заштити Општине Жабари** којом је своје надлежности ускладила са законским обавезама

Уз усклађивања са новим циљевима и начинима организације социјалне заштите, Одлука о социјалној заштити се састоји из две главне групе питања: представљања материјалних права и представљања социјалних услуга које су у надлежности ЛС. Материјална права су различита у свакој општини, тако да су она у Општини Жабари обухватили дотада регулисана специфична питања материјалне помоћи. Са становишта обавезе успостављања, финансирања и контроле, услуге

социјалне заштите деле се на оне које су у надлежности Републике, односно локалне самоуправе. Социјалне услуге које су набројане у Одлуци о социјалној заштити Општине Жабари су у оквиру надлежности сваке локалне самоуправе.

У оквиру ове поделе услуге социјалне заштите у надлежности локалне самоуправе означене су као: 1. **дневне услуге у заједници** (помоћ у кући, клуб, свратиште и друге услуге које подржавају боравак корисника у породици и непосредном окружењу), 2. **услуге подршке за самосталан живот** (персонална асистенција, становање уз подршку, обука за самосталан живот и друге врсте подршке неопходне за активно учешће корисника у заједници) и 3. **саветодавно терапијске и социјално едукативне услуге**.

Све услуге социјалне заштите за које је надлежна локална самоуправа најчешће се означавају као *услуге социјалне заштите у заједници*, којима се задовољавају права корисника на живот у природном окружењу, оптимални развој потенцијала и интеграцију у социјално окружење, за разлику од услуга које по надлежности припадају централном нивоу власти, које су углавном у групи услуга којима се обезбеђује трајнији смештај у институције.

Вишедимензионалност, интезитет и садржај људских потреба доприносе да се развијају различите врсте услуга у заједници. Из тих разлога не постоји непроменљива класификација услуга у заједници, те је и наведена листа услуга у Закону о социјалној заштити отворена и зависи од потреба грађана и способности локалне заједнице да на њих одговори.

Током 2012. године, у потпуности је обезбеђено пружање услуге помоћ у кући за децу са сметњама у развоју и њихове породице. Ова услуга предвиђена је и Општинском одлуком о социјалној заштити и регулисана специфичним Правилником о пружању услуга. Утврђена је корисничка група, дефинисани су сврха и активности услуге као и општи критеријум пријема. Дефинисани су и критеријуми приоритета пријема. Ангажоване су неговатељице као непосредни пружаоци услуге и сви испуњавају један од минималних стандарда да су прошли обуку по акредитованом програму. Поштују се и минимални стандарди везани за процену и индивидуално планирање услуге. Иако је ова услуга и данас одржива, потребан је даљи рад на њеној одрживости у складу са потребама корисника и финансијским условима. Исто важи и за услуге помоћ у кући за старе, клуб за старе, клуб за децу са сметњама у развоју и њихове породице. За све раније покренуте услуге потребно је:

- донети иновирани нормативна акта локалне самоуправе којима ће се услуга поставити у свему у складу са Законом о социјалној заштити,
- обезбедити стабилне изворе финансирања и након престанка финансирања услуге донаторским средствима,
- утврдити цену услуге и одлуку о партиципацији корисника у цени услуге и
- у складу са Законом изабрати пружаоца услуге који испуњава захтеване минималне стандарде и спреман је да услугу пружа надаље.

7. СВОТ АНАЛИЗА

ПРЕДНОСТИ	НЕДОСТАЦИ
<ul style="list-style-type: none"> • Активна подршка Општине успостављању и финансирању социјалних услуга и успешност у добијању и спровођењу пројеката • ЦСР Жабари успешан у организацији пружања услуга: искусни стручни радници у ЦСР • Позитиван ресурс: пилотиране и одрживе локалне социјалне услуге • Постојање евидентираних корисника којима је потребна услуга 	<ul style="list-style-type: none"> • Недовољно обучен кадар у институцијама и организацијама за вођење ЕУ пројеката • Недостатак потребних стручних радника за пружање социјалних услуга на локалном тржишту рада • Неразвијен активизам грађана: непостојање локалних удружења грађана за рад са особама са инвалидетом, младима и-или старима • Недовољна међусекторска сарадња (образовање, здравство итд) у развијању инклузивних услуга • Корисници досадашњих услуга нису учествовали у суфинирању услуга
МОГУЋНОСТИ	ПРЕТЊЕ
<ul style="list-style-type: none"> • Лиценцирање ЦСР као пружаоца социјалних услуга • Увођење суфинансирања услуга од стране корисника • Партнерства са општинама и удружењима грађана из окружења • Очекивања да се на националном нивоу дефинишу и успоставе квалитетнији програми за инклузивне међусекторске услуге • Коришћење домаћих и ЕУ фондова за локалне социјалне услуге 	<ul style="list-style-type: none"> • Непознанице у погледу практичног спровођења тек прописаног лиценцирања организација • Недоследност осталих општина и државе у целини по питању наплате суфинансирања од стране корисника социјалних услуга • Могућ наставак непродуктивне сарадње међу министарствима важним за инклузивне услуге • Непредвидљивост одлука Владе и ресорног министарства око услова суфинансирања локалних услуга у наредним годинама

8. СТРАТЕШКА СВРХА И ЦИЉЕВИ

Сврха овог документа је да мобилише и умрежи социјалне актере из заједнице и региона у пружању интегралних облика ефикасних и ефективних услуга усмерених на корисника.

Остварење стратешке сврхе биће мерено успехом у достизању следећих стратешких циљева.

Стратешки циљ 1

Успостављање доступних, континуираних, економичних и одрживих социјалних сервиса у заједници.

Стратешки циљ 2

Изградња локалних капацитета за развој социјалне заштите.

Стратешки циљ 3

Успостављање функционалних и продуктивних партнерстава у региону.

Преглед оперативних циљева и кључних међуциљева

Стратешки циљ 1 – Успостављање доступних, континуираних, економичних и одрживих социјалних сервиса у заједници.

Оствариће се реализацијом следећих оперативних циљева:

- Очувати континуитет, економичност и одрживост пружања услуге помоћи у кући за децу са сметњама у развоју и њихове породице;
- Успоставити услугу помоћи у кући, као континуирану, економичну и одрживу;
- Унапредити пружање услуга и доступност здравствене заштите за старе и ОСИ кроз набавку возила;
- Према индивидуалним потребама и стандардима обезбедити услугу „персонални асистент“;
- Према индивидуалним потребама и стандардима обезбедити услугу „лични пратилац детета“;
- Одржати активности инклузивног сервиса „Клуб за децу са сметњама у развоју“ који ће бити како у служби корисника, тако и развоја читаве заједнице;
- Активирати инклузивне активности клуба за старе и ОСИ који ће бити како у служби корисника, тако и развоја читаве заједнице;
- Обезбедити доступност услуге дневног збрињавања за стара лица.

Стратешки циљ 2 – Изградња локалних капацитета за развој социјалне заштите.

Оствариће се реализацијом следећих оперативних циљева:

- Лиценцирање ЦСР за пружање услуга ПУК у заједници, током 2014. године:
  - обезбедити додатне људске ресурсе и за њих акредитоване обуке,
  - реорганизовати рад у ЦСР, према новом статусу,
  - изградити потребну документацију за процес лиценцирања,
  - пружати континуирано услуге ПУК за најмање 70 корисника.
- Обезбедити потребне финансије за одрживо пружање социјалних услуга:
  - предвидети адекватне финансије у општинском буџету за 2014. и касније,
  - увести суфинансирање услуге од стране материјално обезбеђених корисника.
- Ојачати инклузију деце са сметњама у развоју укључивањем у вртић и школовање;
- Информисати родитеље о услузи „Предах“ (и о свакој новој услузи) за децу са сметњама у развоју, и према оправданој потреби упућивати на њено коришћење;
- Покретање програма за активизацију младих;
- Организовање ОСИ и успостављање удружења и/или формирање НВО која се бави подршком социјално угроженим групама;
- Активно спровођење Стратегије развоја социјалне заштите кроз лобирање у заједници и алокацију потребних средстава.

Стратешки циљ 3 – Успостављање функционалних и продуктивних партнерстава у региону.

Оствариће се реализацијом следећих оперативних циљева:

А) Обезбеђивање доступности („надопштинских“) услуга за које се утврди да постоји интерес корисника:

- Обезбеђивање услуге „Предах“;
- Обезбеђивање услуга прихватилишта;
- Коришћење услуга „сигурна кућа“;
- Испитати услове и могућности коришћења услуге дневног збрињавања за децу са сметњама у развоју у суседним општинама.

Б) Успостављање економски оправдане сарадње са социјалним актерима у региону:

- Синергијом партнерстава са актерима у региону заједнички информисати грађане о социјалним услугама и обезбедити ресурсе за њихово пружање;
- Успоставити сарадњу са општинама на заједничком развоју социјалне заштите;
- Подстицати размену искустава и међусобно учење између пружалаца социјалних услуга;
- Обезбедити пренос знања и развијање услуга кроз сарадњу са водећим чиниоцима у цивилном сектору;
- Успостављати и промовисати иновације у социјалном предузетништву;
- Промовисати капацитете и позитиван имиџ Општине преко сарадње у региону.

Будући да успешно спровођење општинске стратегије развоја социјалне заштите увелико зависи од средстава, политика и потеза које вуку други актери у региону, и посебно Министарство рада, запошљавања и социјалне политике као најутицајнији фактор који креира услове у сектору, а у овом тренутку није могуће са сигурношћу пројектовати њихове кораке – у операционализацији пута остварења постављених циљева кроз Акциони план приказаћемо период од наредних годину дана, то јест обухватићемо 2013. и 2014. годину.

9. ПРИОРИТЕТИ

9.1. Деца и млади

АНАЛИЗА

Демографија

Деце и младих до 18 година има 1.782, а популација млађа од 30 година чини само 28% од укупног броја становника (3.221).

Деца у школи

На територији Општине Жабари постоји један дечији вртић који има два објекта, један у насељу Жабари, други у насељу Александровац. При овим вртићима организује се предшколски програм, али не постоји ниједна развојна група за децу са инвалидитетом.

Постоје две матичне школе, у Жабарима и Александровцу, са 13 подручних одељења. У последњој школској години укупно 755 ученика похађа наставу у основним школама, од првог до четвртог разреда је 365 уписаних ђака, док је у старије разреде од петог до осмог уписано 390 ученика.

Од школске 2006/07 године при О.ш. у Александровцу су отворена два специјална одељења. Сходно новим законским решењима, деца са сметњама у развоју од прошле године су укључена у инклузивну наставу. Овај приступ, иако дизајниран у интересу детета, није без изазова, те је уочена и потреба за личним праитоцем и-или асистентом у настави. Свака од матичних школа има по једног стручног сарадника-педагога, а изражен је проблем недостатка стручног кадра (специјализовани дефектолози).

Примећује се да један број деце напушта основно школовање, иако су у законској обавези да буду обухваћена редовним основним школовањем, а значајан је и проценат оних који после осмог разреда основне школе не настављају средњошколско образовање. Један мањи број ромске деце није ни уписан у школу, нису евидентирани и не поседују личну документацију.

Генерално се запажа низак ниво постигнућа деце у школским и ваншколским активностима.

Не постоје саветовалишта за децу и младе, развојно, за борбу против болести зависности... То посебно отежава положај деце са инвалидитетом и сметњама у развоју, јер су упућена да ове услуге остварују у Пожаревцу.

Деца и млади у систему социјалне заштите

Деца и млади су корисничка група са најизражајнијим трендом раста у погледу евидентираних социјалних потреба. На пример, у 2005. години 95 деце је користило услуге социјалне заштите, да би до наглог скока дошло у 2007. години када је услуге користило 181 дете, а затим се све до данас убрзано наставио тренд раста броја корисника ове узрасне доби, и већ од 2011. године био поново удвостручен (2011: 328 корисника; 2012: 323 корисника). Другим речима, у току последњих 7 година број деце и младих евидентираних корисника услуга ЦСР Жабари порастао је скоро четири пута.

Деца и млади жртве породичног насиља

Породично насиље као општи негативни друштвени феномен у сталном је порасту. Независно од тога према коме је породично насиље усмерено, деца, уколико их има у породици, трпе и пате. При томе, некад је насиље директно усмерено и на дете, док је најчешће оно вршено између родитеља (партнера). Тако се и подаци о насиљу и његовој врсти разликују од године до године, то јест од случаја до случаја. На пример, за разлику од 2006. године када није било евидентираних случајева злостављања и занемаривања деце, у 2007. години забележена су два случаја физичког злостављања деце мушког пола, у оба случаја од стране оца насилника и тада је било 9 породица са проблемом унутар породичног насиља (жртве насиља су углавном брачни партнери (7), али је било и двоје деце жртава породичног насиља). У 2012. години, подаци су негативнији: тада је 11 породица било суочено са неким обликом насиља, али је оно било усмерено на одрасле чланове породице, док је 16 деце непосредно било сведок девастрирајућих конфилаката унутар породице.

Деца и млади са поремећајем у понашању

Током последњих 10 година, број малолетника са поремећајима у понашању кретао се од ситуација када нису евидентирани нови случајеви асоцијалног понашања па све до уобичајеног просека од 30 до 40 деце у сукобу са законом. У табели наводимо илустративне податке током пет извештајних година према евиденцији ЦСР Жабари.

Малолетници	2003.	2005.	2007.	2011.	2012.
Са асоцијалним понашањем	34	/	3	5	9
Деца у сукобу са законом	34	54	41	33	30
УКУПНО	68	54	44	38	39

Анализом кретања броја малолетника са поремећајем у понашању може се запазити да њихов број варира. Много опаснији тренд је висок број деце у сукобу са законом. Ипак, најнеповољнији је тренд високог рецидива, деце која изнова испољавају асоцијално понашање и сукобљавају се законом. На пример, у 2011. години било је 18 деце са проблемом у понашању која су поново евидентирана, у 2012. 17 деце, и слично.

Деца и млади са сметњама у развоју

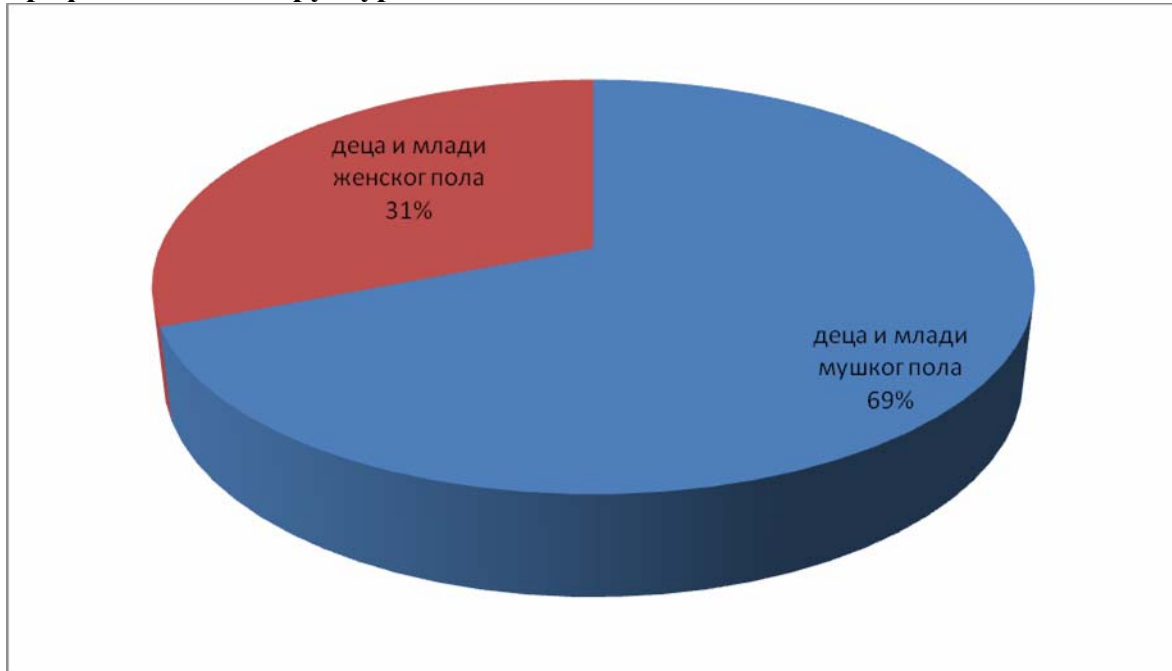
Током 2010. и 2011. године, ЦСР Жабари заједно са партнерима и стручним радницима из општинске управе и Дома здравља, у сарадњи са месним канцеларијама, месним заједницама, вртићем и школама, и уз укључивање великог броја грађана као информатора, покренуо је изузетно опсежно и темељно истраживање о броју и потребама деце са сметњама у развоју и њихових породица. Тако се дошло до евидентирања 58 деце са сметњама у развоју. Чак 10 деце је било ван пређашњих евиденција јавних установа, такозвани „невидљиви корисници“.

Табела 1: Укупан број регистроване деце и младих са сметњама у развоју	
Лица која су се налазила на евиденцији ЦСР-а	34
Лица која су откривена упућивањем на интерресорну комисију	14
Лица која нису била на евиденцијама („скривени случајеви“)	10
Укупно	58

Највише деце и младих са сметњама у развоју има у насељу Породин (12), затим насељу Симићево (11), затим Александровцу (9), Влашком Долу и Ореовици (6), Брзоходу и Жабарима (3), Сибници, Витежеву и Четережу (2), док у Миријеву и Кочетину има најмање (1). У насељима Свињарево, Тићевац и засеоку Точка нисмо регистровали децу и младе са сметњама у развоју. За неке од њих се није знало, то су били тзв. „скривени случајеви“.

Од укупног броја регистроване деце и младих са тешкоћама у развоју женског пола је 18 лица, а мушког пола 40 деце и младих са тешкоћама у развоју. Може се рећи да су око 2/3 регистроване деце и младих са тешкоћама у развоју лица мушког пола. Не постоји подељеност и разлика међу насељима када је у питању полна структура, већ је однос готово у свим приближно једнак овом који се односи на целу територију општине Жабари.

График 2: Полна структура

Већина регистрованих лица живи у проширеним породицама. У већини ситуација унуци који већ имају своје потомство живе са бабом и дедом, а родитељи им се налазе на привременом раду у иностранству. У породицама оваквог типа има међугенерациског неслагања. Ови подаци указују да су породице деце и младих са сметњама у развоју углавном усмерене на своје капацитете и способности када је у питању брига о свом члану са сметњом у развоју, а у највећем броју случајева је мајка та која је носила највећи део одговорности и бриге о детету. Два детата налазе се на смештају у хранитељској породици. Резултати до којих се дошло приказани су у наредној табели.

Табела 3: Структура породице

Живе са родитељима	22
Вишегенерациска породица	34
Хранитељска породица	2
Укупно	58

На територији општине Жабари највећи број деце и младих са сметњама у развоју је са интелектуалним сметњама у развоју (њих 38), следи велика група (њих 13) лица са вишеструким сметњама у развоју, петоро деце је са телесним сметњама у развоју, док двоје деце и младих има сметње са видом.

Табела 4: Врста ометености

Телесно оштећење	5
Оштећење вида	2

Оштећење слуха	/
Интелектуално оштећење	38
Вишеструко ометена лица (две или више ометености, аутизам)	13
Укупно	58

Када је у питању основношколско образовање, приближно исти број деце и младих је био укључен у специјално школовање (њих 25) у односу на редовно (њих 23). Укључивање деце у редовно школовање је новији тренд, а и законска обавеза. За 10 деце од ових 23 која похађају школу по редовном програму постоји потреба да буду упућени на процену интерресорне комисије, док троје деце имају потребу за персоналним асистентом у настави. Од 10 регистрованих који нису укључивани у образовни систем њих 4 ће у наредном периоду, када достигну потребне године живота, бити укључени у школовање за разлику од осталих 6 за које сада не постоји могућност да буду укључени у школовање због година живота.

Табела 5: образовање

Специјално школовање	25
Редовно школовање	23
Започето, али недовршено	4
Никада нису били укључени у школовање	6
Укупно	58

Из наредне табеле се може видети да нема лица која немају никаква примања. Већина се труди да најпре себи допринесе на било који начин, а самим тим и друштву. Највећи број се издржава приходима од пољопривреде, одређен број њих се и поред других извора прихода бави пољопривредном производњом. Од укупног броја лица којима је признато право на туђу негу и помоћ (њих 11), увећани додатак на туђу негу и помоћ је признат за 8 лица која су регистрована на територији општине Жабари.

Табела 6: Приходи

Лична примања	10
Пољопривреда	16
Социјална помоћ и/или рад под надницу	11
Иностранна плата/ иностранна пензија	8
Пензија	2
Туђа нега и помоћ и лична примања	2
Туђа нега и помоћ и пољопривреда	5
Туђа нега и помоћ	3
Туђа нега и помоћ, пољопривреда, иностранна плата/пензија	1
Укупно	58

Када су у питању приходи породица чланова са сметњама у развоју, највећи број породица се издржава од прихода од пољопривреде (њих 16), што је и очекивано када се има у виду да су на територији општине Жабари већином сеоска домаћинства. Породице којима је признато право на новчану социјалну помоћ (њих 11) поред ових примања остварују зараде и радом под надницу. Десет породица остварује приходе по основу зараде запослених чланова. Осам породица се издржава од прихода из иностранства било по основу плата или пензија. Право на туђу негу и помоћ остварује 11 породица деце и младих са сметњама у развоју од којих њих 8 остварује право на увећани додатак за туђу негу и помоћ. Многе породице су приликом сусрета са члановима истраживачког тима показале очекивања да ће новчано бити помогнуте, што указује на низак економски статус ових породица. Овакав податак не изненађује када се има у виду да је члан породице који брине о детету са сметњама у развоју по правилу незапослен, што се аутоматски одражава на економски статус ових породица, тако да ове породице нису у могућности да свом детету пруже услуге стручњака (поједини родитељи су наводили да су годинама користили услуге разних институција и стручњака у приватној пракси и да су, иако постоји потреба детета да то и даље чине, одустајали због неповољне финансијске ситуације).

Такође, слабији економски статус ових породица одражава се и на њихове услове живота, тако да на територији општине Жабари 18 лица живе у домаћинствима која не одговарају потребама чланова ових породица: хигијенски услови нису на задовољавајућем нивоу, деца и млади немају свој простор за одмор и рад.

Табела 7: Услови живота

Струја, вода, телефон	47
Струја, телефон	7
Струја и вода	2
Струја	/
Ништа од наведеног	2
Укупно	58

Један од веома битних разлога за овако лош положај деце и младих је недовољно развијена свест о њиховим правима, потребама и могућностима, како у укупном друштвеном окружењу тако и код самих особа са тешкоћама у развоју. У друштву је ниво свести о могућностима ових лица изразито низак. Разлог за то су ставови приступа који истиче неспособност ове категорије становника и њихову зависност од других људи, а једино решење види у социјалним давањима и смештају у затворене институције. Највећи број ових лица је окован предрасудама од стране околине, као и комплексима који су последица уврежених ставова да су деца и млади са тешкоћама у развоју неспособни за самосталан рад и живот, па су они углавном затворени у својим становима и кућама и нити покушавају, нити имају довољно подршке да покушају да постану активни чланови друштва. Овакву ситуацију појачава недостатак ресурса заједнице за децу и младе са сметњама у развоју као што су: сервис подршке, приступачна околина, приступачне

информације. Зато је неопходно веће ангажовање свих друштвених актера у општини како би се остварила основна људска права ове категорије становника.

Највећи број породица регистроване деце и младих са сметњама у развоју на територији општине Жабари има потребу за коришћењем услуга помоћи и неге у кући (њих 42) што указује на оптерећеност ових породица, чији капацитети да се брину о члану који има сметње у развоју се природно и очекивано смањују током времена. Овај податак је значајан за планирање будућих услуга социјалне заштите на територији општине Жабари јер указује да се потребе деце и младих са сметњама у развоју и њихових породица могу задовољити на овај начин. Од укупног броја породица деце и младих са сметњама у развоју њих 35 је изразило жељу за услугама клуба за децу и младе са сметњама у развоју. Овај податак указује на социјалну изолованост и искљученост деце и младих са сметњама у развоју, као и њихових породица, из шире социјалне средине. Формирање клуба за децу и младе са сметњама у развоју би умногоме допринело смањењу њихове социјалне искључености и изолованости, што би заједно са услугом помоћи и неге у кући, као и са трендом инклузивног образовања, увећало свест људи о потребама деце и младих са сметњама у развоју, умањило дискриминацију ових лица и побољшало њихов свеукупни положај у друштву.

Потребно је формирати инклузивну групу (која се некада назива и „развојна група“) при вртићу, што подразумева одређивање прецизног броја деце која би била укључена у групу и обезбеђивање адекватног стручног кадра за њено функционисање.

Процењујемо као нереалну могућност отварања дневног боравка за старију малолетну децу са сметњама у развоју (као и за одрасле особе са инвалидитетом). За сада се мора констатовати да је за потребе таквих корисника на располагању дневни боравак за децу са сметњама у развоју у Пожаревцу и у општини Велика Плана.

Ради квалитетнијег и мултидисциплинарног стручног, превентивног рада са здравом децом, правовременог регистравања деце са сметњама развоју и рада са њима, потребно је обезбедити тим за подршку састављен од стручних радника и родитеља, а да би рад тима био одржив, потребно је успоставити организациону форму која би била носилац ове мултидисциплинарне сарадње. Како заједница нема услов за формирање јавних служби ове врсте при Дому здравља, ЦСР-у или образовном систему, најјефтинији и најизводљивији начин повезивања стручних ресурса у заједници је кроз форму удружења грађана које би обављало конкретне послове у раду са децом и младима.

Дакле, хитно и неизоставно треба приступити формирању НВО особа са инвалидитетом као и оних које раде са младима. На основу свега наведеног у вези са стањем и потребама деце са сметњама у развоју сматрамо да је оснивање удружења за подршку деци и омладини са сметњама у развоју сасвим оправдан и достижан циљ.

ДЕФИНИСАЊЕ ПРОБЛЕМА

- Евидентиран је континуирани тренд смањења броја становника, и то не само услед одласка младих у иностранство, већ и због негативног природног прираштаја. Са дијаспором која обухвата више од трећине становништва родом са подручја наше Општине нема организоване сарадње, те је и њихов допринос развоју привреде незнатан и сведен на помоћ члановима сопствене породице који су остали у завичају. Велики број малолетне деце је без адекватног непосредног надзора родитеља, обзиром да је добар део њих на привременом раду у иностранству.
- Број најсиромашнијих грађана који остварују право на материјалну и финансијску помоћ у наглом је порасту.
- Све је већи број развода који се спроводе преко судског поступка и у којима је по службеној дужности укључен и Центар за социјални рад у одбрани права детета; број деце угрожених поремећеним породичним односима у случајевима споразумног разлаза се битно смањује, док се последњих година удвостручио број развода пред судом. При томе на подручју општине не постоји пружање услуга саветовалишта за брак и породицу, ни услуга медијације.
- Евидентиран је забрињавајући пораст деце која су са рецидивом у сукобу са законом или са асоцијалним понашањем.
- Недостатак било које стручне службе која би се бавила младима, саветовала их у погледу заштите репродуктивног здравља, односа према ХИВ-у и болестима које се преносе интервенозном употребом наркотика, која би превенирала масовно заступљен алкохолизам и конзумацију лаких опијата и промовисала здраве стилове живљења – директно негативно утиче на психофизичко здравље младих и трајно доводи у ризик здравље, безбедност и перспективу читаве заједнице.
- Не постоји ни развојно саветовалиште ни саветоваште за младе. При Дому здравља у Жабарима нема дефектолога, психолога, педагога... који би радили са децом и младима, како на превенцији, тако и на третману развојних проблема, једино је заступљен рад педијатра и медицинских сестара. Како нема дневних боравака за ОСИ ни за децу нити за одрасле са менталним сметњама у развоју, њихове породице су све време посвећене бризи, без могућности да остваре зараду или се баве другим активностима неопходним за квалитетан живот. Истовремено, и ОСИ су у немогућности да се социјализују кроз коришћење овог типа услуге. Постоји могућност коришћења дневног боравка за децу са инвалидитетом у Пожаревцу и у Великој Плани, али то очигледно није задовољавајуће практично решење за ове потребе.
- *Одлични резултати успостављене услуге помоћ у кући за децу са сметњама у развоју и њихове породице треба да се очувају у будућности, а уз рад неговатељица обезбедити и стручан рад.*
- Непостојање клубова и сличних центара или удружења у којима би млади квалитетно проводили своје слободно време врло извесно ће продубити горе

наведени проблем.

- Заступљен је проблем да деца напуштају систем редовног основног школовања у законски обавезном року за његово похађање, и то је случај код целокупне ученичке популације, невезано са питањем националности. Запажен је низак ниво постигнућа деце у школским и ваншколским активностима.
- Постоји мањи број лица из категорије деце и омладине из здраве ромске популације која нису никада била обухваћена институционалним васпитно-образовним процесом. На територији општине Жабари постоји мањи број малолетних лица која нису евидентирана, па самим тим не поседују никакву личну документацију.
- У образовању постоји изражен дефицит стручног наставног кадра, као и стручних сарадника-психолога и дефектолога. Инклузивно образовање суочава се са бројним изазовима.
- Непостојање удружења за инвалидна лица потпуно онемогућава самозаступање интереса ОСИ, те по логици ствари локална заједница не чини оно што је њена обавеза у обезбеђењу услова за остваривање основних права овог дела становништва.

ЗАКЉУЧЦИ:

- Евидентан је пораст сиромаштва и броја корисника материјалне помоћи. Међутим, то су само краткорочне мере које не успевају да потпуно реше проблеме. Приметна је појава феномена културе сиромаштва када се сиромаштво преноси са генерацију на генерацију.
- Образовни систем је доступан свима у Општини. Међутим, деца и млади из сиромашних породица неретко прекидају своје школовање из различитих разлога.
- Проблем незапослености је врло изражен и присутан је у свим категоријама становништва. Млади су поготово погођени овим проблемом.
- Код деце и младих приметан је пораст асоцијалног понашања, прекршајног и кривичног одговарања. Још нема правог одговора локалне заједнице.
- Континуирану услугу помоћ у кући, коју пружају неговатељице, оснажити стручним радом.
- Потребно је ојачати инклузију деце са сметњама у развоју у вртићу и школи, што у неким случајевима може захтевати подршку личног пратиоца детета и подршку стручног кадра.
- Како нема услова за формирање дневних боравака за ОСИ на подручју Општине, сарађивати са Великом Планом и Пожаревцем у евентуалном обезбеђивању услуга.

- Хитно и неизоставно треба приступити формирању НВО особа са инвалидитетом као и оних које раде са младима.

ПРЕПОРУКЕ:

- Наставити пружање материјалне помоћи свој деци, младима и породицама који су погођени сиромаштвом. Мотивисати родитеље из сиромашних породица да наставе да школују своју децу као вид улагања у будућност и један начин прекидања „ланца“ сиромаштва.
- Формирати јаку мрежу локалних и регионалних партнерстава за изградњу и развој социјалних сервиса за децу и младе са сметњама у развоју и њихове породице:
  - *Очувати континуитет, економичност и одрживост пружања услуге помоћи у кући за децу са сметњама у развоју и њихове породице;*
  - Према индивидуалним потребама и стандардима обезбедити услугу „лични пратилац детета“;
  - Одржати активности инклузивног сервиса „Клуб за децу са сметњама у развоју“ који ће бити како у служби корисника, тако и развоја читаве заједнице.
- Ојачати инклузију деце са сметњама у развоју укључивањем у вртић и школовање.
- Заједно са суседним општинама радити на успостављању доступних сервиса намењених жртвама насиља, дневног збрињавања за децу и младе са сметњама у развоју.
- Информисати родитеље о услузи „Предах“ за децу са сметњама у развоју, и према оправданој потреби упућивати на њено коришћење.
- Успоставити програме превенције малолетничке деликвенције и посебне програме за рад са малолетним починиоцима кривичних и прекршајних дела. Организовати програме сарадње између Центра за социјални рад, суда и јавних предузећа и установа како би се спроводиле законом предвиђене мере за малолетне деликвенте (казна добровољног рада, хуманитарног рада итд.).
- Подстицати развој локалног невладиног сектора зарад унапређења квалитета живота младих и читаве заједнице. Успоставити и ширити мрежу волонтера. Подржати активности друштвеног и радног укључења младих људи. Радити на развијању програма превенција болести зависности и програма који се тичу репродуктивног здравља. Развијати едукативне и психосоцијалне ваншколске програме за децу и младе. Улагати у програме обуке младих за партиципацију у локалној заједници.

9.2. Особе са инвалидитетом и стара лица

УВОД – Особе са инвалидитетом и стара лица у систему социјалне заштите

Као што је обрађено у приказу ЦСР Жабари и њихових корисника према старосним добима, услуге социјалне заштите пружају се све већем броју корисника свих узраста. Тако је на пример услуге социјалне заштите у 2006. години користило је 145 одраслих лица и 138 старих док је у 2007. години услуге социјалне заштите користило 241 одраслих и 186 старих лица, да би најгори показатељи били евидентирани у 2010. години: међу корисницима је тада било 361 одрасло лице и 247 старих. До извесног умирења лошег тренда дошло је 2011. и 2012. године, када је међу корисницима евидентирано 298 (то јест, 279) одраслих и 178 (то јест, 169) старих.

Дакле, посматрано кроз низ од 8 година, у обе старосне категорије присутан је радикалан пораст броја корисника социјалне заштите за који не постоји никаква назнака да се краткорочно може вратити на „почетно стање“, на пример оно од „пре почетка светске економске кризе“. Међутим, овај раст евидентираних потреба не прати раст средстава за њихово задовољење – свакако не оних које би биле доступне локалној заједници – те је сврха анализа које следе да се размотре мере које локална заједница *може да спроведе како би поправила друштвено-материјални статус овог дела становништва кроз изградњу мреже социјалних услуга.*

Овај задатак обједињено постављамо и решавамо, јер обе подгрупе опште популације имају извештан број заједничких потреба за изградњом сличних система социјалних услуга, тако да ћемо проблеме и решења за старе и особе са инвалидитетом обрадити истовремено.

АНАЛИЗА

Одрасли и стари са инвалидитетом – корисници увећаног додатка за туђу негу и помоћ

Подаци који се користе за анализу стања особа са инвалидитетом на подручју општине Жабари су подаци садржани у званичном Извештају о раду Центра за социјални рад, тако да укључују само особе са инвалидитетом-кориснике услуга Центра, што није коначан број ових лица, обзиром да нису све особе са инвалидитетом корисници Центра за социјални рад. Заправо ни у једној општини у Србији не постоји ништа што би се иоле могло назвати базом података о *свим* особама са инвалидитетом, већ су све оне партикуларне – прилагођене сврси конкретне институције или организације која се њима служи у складу са сопственим циљевима и могућностима. Такође, и у самој социјалној заштити, што због увиђања недостатака постојећих евиденција, што због промена приступа према особама са инвалидитетом, врло често се мењају критеријуми за евидентирање и обраду података.

У том смислу, за развој социјалних услуга које се пружају у заједници, најважнији су подаци о броју лица са инвалидитетом која имају потребу за конкретним услугама (попут услуге помоћ у кући и других). Међутим, како услуге за одрасле и старе нису успостављене као континуирани сервис, није обрађиван ни број одраслих и старих са инвалидитетом којима су ове услуге потребне. Стога су најкориснији подаци о броју лица која су корисници права на туђу негу и помоћ, и посебно права на увећану туђу негу и помоћ.

Број одраслих лица која су користила додатак за туђу помоћ и негу

Мере/облици	2009.	2010.
Дodataк за помоћ и негу	62	43
Увећани додатак за помоћ и негу	18	15
Укупно:	78	58

Подаци из 2009. и 2010. године представљају укупан број лица која су користила наведена права, док подаци из 2011. и 2012. приказују само број нових корисника, оних којима је признато конкретно право.

Број решења о признавању права на додатак за туђу помоћ и негу

Мере/облици	2011.	2012.
Дodataк за помоћ и негу	19	6
Увећани додатак за помоћ и негу	5	6
Укупно:	24	12

Особе са инвалидитетом на подручју општине Жабари су потпуно неорганизоване и њихов утицај на локалну заједницу је услед тога занемарљив.

Чак ни обезбеђење физички доступних јавних површина није спроведено, тако да је само у неким случајевима физички доступно коришћење јавних услуга.

Одрасли и стари са инвалидитетом – корисници (пројектних) услуга помоћ у кући

Услуга помоћ у кући намењена одраслим и старим лицима од 2009. до 2013. године пружала се скоро непрекидно, то јест пројектно током скоро читавог периода. Током 2012. године, услед немогућности да се аплицира за донације из било ког извора (те године Општина Жабари категорисана као општина у 3. групи развоја, није имала право да користи тадашњи конкурс ресорног министарства), услуга је била минимализована искључиво на најургентније кориснике и пружана је искључиво на терет општинског буџета.

Број старих и особа са инвалидитетом – корисника услуга помоћ у кући током већег дела године:

Година	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.
Просечан	24	62	78	-----	54

број корисника					
-------------------	--	--	--	--	--

Важно је напоменути да је у свим досадашњим приликама одабир корисника увек био условљен расположивим бројем геронтодомаћица, те да сви индикатори показују да би конутинуирани сервис требало да обухвати значајно већи број корисника. Штавише, у приликама када су током пар месеци обезбеђиване додатне финансије и додатни број геронтодомаћица (зима 2010-2011), број корисника је био и значајно већи, чак преко 100 (са максимумом од 115 корисника месечно).

Стари: *социо-економски статус*

Општина Жабари дели заједнички тренд са већином општина у Србији у погледу лоше демографске слике. Популација старих лица се ближи трећини укупног становништва у нашој заједници, а негативан природни прираштај је посебно изражен у селима.

Велики ризик од сиромаштва доводи стара лица у категорију веома рањивих друштвених група. Ризик од сиромаштва је посебно изражен у нашој Општини као изразито руралном подручју, због чињенице да највећи број пензионера остварује право на врло ниску пољопривредну пензију са којом стара лица не могу да покрију основне потребе. Стога је основни стратешки циљ код категорије старих лица унапређење њиховог социјалног, економског, политичког и културног положаја и улоге у заједници. Намера је да се обезбеди квалитетан живот и подигне стандард кроз материјалну, здравствену и другу врсту помоћи, како би се олакшала њихова боља интеграција у друштво.

Према статистици насталој у попису 2011, просек старости у заједници је 47,1 година.

Укупно старих преко 60 година има 4.063 (мушких 1.736, женских 2.327). Процент старих у односу на целокупну популацију, према подацима са пописа, битно је већи од републичког просека и износи 36%.

ЦСР Жабари у сарадњи са општинском управом, Домом здравља и уз подршку великог броја грађана током 2010. године спровео је опсежно теренско истраживање како би утврдио положај старачког становништва на подручју Општине. Будући да је ово јединствено истраживање опсежније од појединачних база података сваке од установа (базе података свих установа су и коришћене за идентификацију полазне групе испитаника), оно је обезбедило и најпотпунији увид у услове у којима стари живе на подручју општине. Циљ истраживања је био евидентирање и обрада података о старим лицима која услед сиромаштва, или самачког живота, или здравствених проблема – спадају у угрожене групе. За све испитанике је урађен „лични лист“ – персонализован, са свим званичним подацима – који су кроз специјалистичке налазе мултисекторски сачинили стручни радници општинске управе, Дома здравља и Центра за социјални рад.

Истраживање је обухватило 524 старих лица, односно 444 домаћинства. Од укупног броја старих лица, 230 живе сами, при чему су 171 женског пола, а 59 су мушког пола. Као што се може видети, скоро три пута више старих лица женског пола живе сама. Један од разлога је дужи животни век жена.

Табела 1: Структура породице	
Живе сами	230
Брачни пар	138
Вишегенерацијска породица	156
УКУПНО	524

Одређен број старих живи са супружницима, док остали живе у вишегенерацијским породицама са децом и унуцима. У оквиру породица у којима живе супружници, нема узајамних конфликта и несугласица, док у вишегенерацијским породицама постоје конфликти на нивоу родитељ – дете; ређе деда, баба – унук.

На територији општине Жабари постоји велики број старачких домаћинстава са једним или два члана материјално необезбеђених који нису евидентирани у Центру за социјални рад Жабари као корисници права на материјалну помоћ. Када се ово сазнање надовеже на општепознату чињеницу да је највећи контингент пензионера који примају пољопривредну пензију и опште познату чињеницу да су то најниже пензије, по правилу недовољне за достизање доње границе сиромаштва, реално је очекивати све већи број старих који ће остваривати своја права на новчану накнаду. *Алармантан и невероватан је податак да чак 113 старих живи без икаквих прихода.* Они током радног века нису остварили право на пензију ни по једном основу, због поседовања имовине (по правилу суштински безвредне и запуштене земље) и немају право на новчану социјалну помоћ. Преживљавају обрађујући окућницу и гајећи ситну стоку.

Табела 2 : Приходи	
Пољопривредна пензија	232
Нема приход	113
Породична пензија	67
Инострана породична пензија	1
Пољопривредна породична пензија	3
Радничка пензија	21
Социјална помоћ	15
Туђа нега и помоћ	10
Туђа нега и помоћ и пољопривредна пензија	6
Пензија и накнада за телесно оштећење	1
Пољопривредна пензија и породична	3
Инострана пензија	26
Инвалидска пензија	2
Војна инвалидска пензија	1
Радничка инвалидска пензија	1

Иностранна пензија и пољопривредна пензија	13
Иностранна и занатска пензија	1
Радничка породична пензија	3
Иностранна породична и пољопривредна пензија	2
Иностранна пензија и породична	3
УКУПНО	524

Лицима која немају никакав приход, а остварују услове за то, дат је одговарајући савет. Нека лица која немају никакав приход нису обухваћена програмом ПИО, нека имају имовину тако да не могу да остваре право на социјалну помоћ. Лица која примају пензије су генерално незадовољна износом примања, сматрају да је пензија мала и да је то основни узрок њихове тешке и лоше egzистенције.

Такође значајан број старих лица не поседује никакву личну документацију. Постоји велики број корисника који су умрли, а нису уписани у матичну књигу умрлих, па се сваке године покрене више поступака за утврђивање чињенице смрти пред Општинским судом у Жабарима.

Табела 3 : Лична документа			
Здравствена књижица		Лична карта	
Трајно оверена	361	Поседује	462
Оверена до	54	Не поседује	61
Неоверена	105	Избегличка легитимација	1
Избегличка легитимација	1		
Иностранни осигураник	3		
УКУПНО	524	УКУПНО	524

Лицима која не поседују лична документа или чија документа нису оверена дат ја одговарајући савет. Као разлог за неоверавање или непоседовање личне документације лица наводе старост, нека лица сматрају да им то није потребно јер им се ускоро ближи смрт, неки су немарни према својим документима, нису видели да су им неоверена, имали су у виду да их овере, али су заборавили. Нека лица нису знала да имају право на бесплатно здравствено осигурање, тако да им је ова информација била од значаја.

Табела 4 : Услови живота	
Струја, вода и телефон	273
Струја и телефон	35
Струја и вода	76
Струја	130
Ништа од наведеног	10
УКУПНО	524

Више од половине старих лица у општини Жабари живе у добрим стамбеним и хигијенским условима. Остала лица, нарочито она која у току зимског

периода немају воду, живе у лошим хигијенским условима (у истој просторији обављају све животне активности, кувају, спавају, купају се, просторије су углавном неокречене, плафони пропали, испуцали...). Стара лица углавном живе у старим кућама или у посебним просторијама, тако да и уколико је породица вишегенерацијска, стара лица су, у већини случајева, издвојена.

Одређен број лица која живе сама користе услуге геронтодомаћице, док је осталим лицима то понуђено као алтернатива. Неки од њих негирају потребу за туђом помоћи сматрајући да су још увек витални и могу сами да брину о себи. Лица која су слепа или непокретна, а живе сама, имају члана породице који брине о њима, док неки којима је ова помоћ потребна током 24 часа имају особу која је за то плаћена.

ДЕФИНИСАЊЕ ПРОБЛЕМА

- Низак ниво свести заједнице о потребама особа са инвалидитетом, њиховим правима и могућностима, али и низак ниво свести њих самих о сопственим правима и начину задовољења потреба.
- Сиромаштво старих и особа са инвалидитетом и њихових породица је посебно изражен облик егзистенцијалне угрожености.
- Неједнаке могућности за учење, развој и запошљавање ОСИ јесу последица физичких и друштвених баријера. Жабарска општина је рурално подручје у коме јавни простор по правилу није приступачан за особе са отежаним кретањем (ОСИ али и старе).
- Непостојање сервиса помоћ у кући подједнако погађа многе старе и ОСИ, као и њихове породице.
- Велики број лица са угроженим здравственим стањем има тешкоћа у остваривању здравствене заштите због неадекватног локалног јавног превоза. Овај проблем је још израженији због непостојања службе хитне помоћи.
- Породице особа са инвалидитетом су препуштене себи и изоловане, између осталог и услед непостојања организоване и свима подједнако доступне услуге кућне неге и помоћи.
- Волонтерски рад постоји у врло малом обиму а незнатно код младих.
- Особе са инвалидитетом врло ретко и крајње појединачно учествују у животу заједнице, немају своје организације нити групе за подршку. Нема довољно организованих активности за ОСИ ни за старе у заједници. Дружења у Основном удружењу пензионера не задовољавају потребе за организованим провођењем времена и клупским активностима.
- Недовољна умреженост институција и непоседовање адекватног и стручно оспособљеног кадра карактерише стање у свим сферама јавног и цивилног сектора који би требало да пружа бригу за ОСИ и старе – у Дому здравља и ЦСР нема стручних радника специјализованих за ове области (геријатара, социјалних радника, андрагога, психосоцијалних саветника...), као ни у Црвеном крсту нити у Основном удружењу Пензионера општине Жабари.

ЗАКЉУЧЦИ:

- Тренд старења становништва захтева брзе и свеобухватне одговоре.
- Материјална давања не успевају да омогуће минимум економске сигурности овој популацији, а приметна је и спорост у остваривању права, првенствено због екстремно дугих чекања на листи комисије за процену инвалидитета. Преко две трећине популације старих особа званично има приходе испод нивоа просечне пензије, те тешко задовољава своје егзистенцијалне потребе.
- И поред мреже здравствене заштите која обухвата рад већег броја амбуланти, непостојање превоза и хитне службе велики је проблем за све са отежаним кретањем, а неким корисницима здравствену заштиту чини сасвим недоступном.
- *Капитални а ипак решив проблем јесте обезбеђивање континуираности и одрживости услуга помоћ у кући. Постоји потреба за организовањем овог сервиса како би се породице растеретиле и оснажиле. Услуге учинити доступним и за економско платежна лица.*
- Друштвена инклузија ове две категорије је недовољна, те треба да се поспешу успостављањем клубова.
- Видљива је потреба да се сви актери снажније укључе у заједничко решавање проблема особа са инвалидитетом и њихове друштвене интеграције. Волонтеризам код младих је реткост, те га треба додатно развијати и друштвено вредновати. Додатни проблем је непостојање специјализованих кадрова (при ДЗ као и при ЦСР) за рад са ОСИ или старима.

ПРЕПОРУКЕ:

- Наставити са финансијском подршком најсиромашнијим радно неспособним лицима и старима.
- Формирати јаку мрежу локалних и регионалних партнерстава за изградњу и развој социјалних сервиса за старе и ОСИ:
  - Успоставити услугу помоћи у кући, као континуирану, економичну и одрживу;
  - Према индивидуалним потребама и стандардима обезбедити услугу „персонални асистент“;
  - Активирати инклузивне активности клуба за старе и ОСИ који ће бити како у служби корисника тако и развоја читаве заједнице;
  - Обезбедити доступност услуге дневног збрињавања за стара лица.
- Подстицати развој локалног невладиног сектора зарад обезбеђења бриге о старима и ОСИ и ширити мрежу волонтера. Популаризовати волонтерски рад са старима и ОСИ по основним школама. Промовисати и волонтирање старих као поседника знања, вештина и искустава. Упоредо јачати породице старих и особа са инвалидитетом кроз индивидуални и групни рад и уз комбиновану подршку стручњака и волонтера.
- Учинити јавне просторе приступачним, градњу увек планирати као приступачну свима.

ИМПЛЕМЕНТАЦИЈА

Имплементација циљева који се налазе у стратешком плану даје одговоре на питања шта треба остварити, како остварити циљеве који су одређени планом и чиме (којим средствима) се то може реализовати?

Имплементација обухвата систем праћења и евалуације:

- Праћење ефикасности спровођења активности које су обухваћене акционим планом
- Процена успешности остварења циљева (постоје интерни и екстерни ресурси за евалуацију)

Улога локалне самоуправе је двојака у процесу имплементације. Она пре свега има улогу наручиоца пројекта. Приликом наручивања услуга (или пројеката) Општина бира оне социјалне услуге које ће донети највећу корист циљним групама којима су намењене. Услуга треба да буде усаглашена са потребама корисника и да им буде доступна. У ту сврху се праве тендери како би се изабрала најбоља и најекономичнија понуда која ће на најбољи начин задовољити потребе корисника, уз најмањи утрошак средстава.

Процедура избора пројеката које Општина жели да реализује се може описати на следећи начин.

Центар за социјални рад на основу анализе потреба корисника даје своје предлоге председнику општине. Председник затим даје административним службама (које могу да чине општински службеници са стручним лицима из Центра за социјални рад или из неких невладиних организација) задатак да примене те предлоге. Ове административне службе врше селекцију пројеката и врше свој избор.

Оно што треба да стоји иза сваког пројекта и да буде видљиво јесте стратешко партнерство између јавног, невладиног и приватног сектора који раде за добробит локалне заједнице. Заједничка израда планова за развој треба да представља резултат сарадње са Центром за социјални рад, другим институцијама и невладиним организацијама.

Такође, однос између наручиоца и пружаоца услуге се мора регулисати на такав начин да се пружалац услуге обавезује да поднесе детаљан извештај о свом раду наручиоцу посла, како би он могао да на тачан начин процени његове резултате.

Значајно је питање „ко је одговоран за имплементацију“, што значи да се мора одредити који су фактори задужени за процес имплементације. Због тога је потребно формирати тим за имплементацију који може укључивати представнике локалне самоуправе, центра за социјални рад, невладиних организација.

Они могу да:

- праве и прате план за свакодневно координирање активности
- врше расподелу ресурса
- сарађују ради размене информација, развоја заједничке базе података и боље комуникације

Да би имплементација била успешна, потребно је да се распореди одговорност на свим нивоима. Тиме се добија и боља ефикасност и транспарентност у спровођењу планираних активности.

Свака имплементација се може поделити у фазе, и за сваку од тих фаза пожељно је поставити временске рокове у којима би фаза требало да започне и да се заврши.

За успешну имплементацију потребно је утврдити:

- ресурсе (имплементација зависи од људских, финансијских, просторних и организационих ресурса)
- трошкове (који морају бити покривени горе наведеним ресурсима).

У оперативном смислу, сви реализовани пројекти током претходних година, у општини Жабари, имали су следећу структуру: Општина као наручилац услуга је и носилац пројекта, док је ЦСР као пружалац социјалних услуга често и партнер на пројекту; општинска управа спроводи пуни надзор и вредновање свих финансијских и садржинских аспеката пројеката, док ЦСР у оквиру свог тима организује непосредно пружање услуга корисницима.

МОНИТОРИНГ И ЕВАЛУАЦИЈА

Кроз мониторинг и евалуацију се добија одговор на питање да ли је пројектни тим на правом путу.

Употребом ових метода управљања ресурсима и активностима омогућује се стална контрола над процесом спровођења стратешког плана, те су доносиоци одлука у позицији да увек на прави начин могу да процене вредност остварених промена.

Да би се руководиоцима из локалне самоуправе и кључним чиниоцима из јавног и цивилног сектора задуженим за успешност остварења стратешких промена омогућило да на адекватан начин успоставе и одржавају контролу над спровођењем сложених међусекторских активности, неопходно је да службеници задужени за праћење прибављају информације на основу којих ће управљачке структуре моћи да уоче и реше проблеме настале током спровођења пројекта и да процене напредак у односу на планиране циљеве.

Важан и тежак задатак – да руководиоци пројекта (или програма) осигурају одвијање пројектних активности у жељеном правцу и постизање циљева – може се

успешно остварити само уколико се изграде адекватни механизми за њихово благовремено и целовито информисање, јер ће само уз располагање правим и благовременим информацијама руководиоци бити у прилици да доносе исправне одлуке.

Располагање одговарајућим информацијама и правилним проценама омогућава нам да свако одступање од планираног у спровођењу пројекта или програма, које се у пракси увек дешава у одређеном опсегу, ставимо под нашу контролу и спречимо да то угрози остваривање кључних циљева.

Само спровођење мониторинга као начина контроле рада јесте планиран и рационалан посао. Увек на самом почетку морамо имати јасну представу о томе шта се прати и зашто се прати, како ће се обављати праћење, ко шта ради и које алатке и обрасце треба користити.

Стечена сазнања омогућавају руководиоцима задуженим за управљање стратегијом да у правом тренутку пронађу решења за уочене проблеме, али и да уједно процене да ли су инструменти праћења и индикатори корисни.

Успешан мониторинг обухвата следеће активности: утврђивање индикатора учинка, креирање временског плана, вођење евиденције, разговоре, састанке, извештавање о резултатима, испуњење претпоставки. Индикатори морају бити мерљиви, рационални, практични, релевантни, прецизни и осетљиви на промене (један пример доброг индикатора јесте број родитеља који добија услугу социјалног радника; ту извор верификације може бити дневник рада социјалног рада и база података ЦСР-а).

Захваљујући мониторингу можемо да стекнемо јаснију слику о тренутном стању, да лакше идентификујемо проблеме и побољшамо ефикасност. Уобичајено је да програмско особље, заинтересовани партнери или донатори спроводе мониторинг.

За разлику од мониторинга који је један константан и континуиран процес, евалуација се врши повремено. Она се првенствено ослања на информације прикупљене током мониторинга како би се донела свеобухватна процена постигнућа пројекта и дала препорука за унапређење пројектних активности. Евалуацију могу да спроводе програмско особље, руководиоци програма, ангажовани експерти или донатори.

Евалуација мери испуњење постављених резултата, утицај спроведених активности на кориснике и промене у циљној групи. Циљ евалуације је да се унапреде методе мониторинга, процене трошкови и ефикасније планира.

Евалуацију врше заинтересоване стране као што су корисници, управни и надзорни одбори јавних установа и организација цивилног друштва, активисти и волонтери, локална заједница, финансијери, а могу да је спроводе пројектни тим

(тада је у питању унутрашња евалуација) или независни експерти, донатори, локална самоуправа (тада говоримо о екстерној евалуацији).

Евалуационе методе могу бити физичка мерења, усмена питања, писмено тестирање, анализа писаних докумената, фотографије, цртежи. На крају се сачињава извештај и он треба да садржи историју пројекта, сврху евалуације, опис коришћених метода, резултате, закључке и препоруке.

Евалуацију стратегије треба да врше тимски општинске административне структуре, администрације кључних актера у заједници, пружаоци социјалних услуга, корисници услуга, те стручна и најшира јавност.

Такође, у мониторингу и евалуацији неизоставно је консултовање са корисницима, како кроз разне структуриране методе, тако и кроз редовне процедуре за исказивање мишљења и жалби које треба увести у сваки аспект јавне управе уколико се тежи концепту добре управе.

Наравно, врло је пожељно да јавност, као најзначајнији друштвени чинилац, било стручна, било најшира (кроз доступне локалне медије) учествује у процесу мониторинга и евалуације остварења стратешког плана.

Током протеклих пет година, Општина Жабари обезбедила је највиши ниво праћења и вредновања пружених услуга и реализованих пројеката. Једна је од малобројних локалних самоуправа у Србији која је увек и без изузетка помно и на редовној бази пратила и вредновала све финансијске и садржинске аспекте поверених послова. Такође, укључивањем квалификованог службеника општинске управе у теренска истраживања (посете корисницима услуга, праћење и вредновање њиховог задовољстава и примедби, праћење рада лица задужених на пружању услуга, итд.), обезбедила је највиши ниво подршке интересима корисника и истовремено транспарентност у раду јавних сервиса.

МЕНТОР
Иван Младеновић

САРАДНИЦИ:
Сима Јевтић и
Светлана Динић

ОПШТИНА ЖАБАРИ

ПРЕДСЕДНИК
Миодраг Филиповић